

dergi

DIE ZEITSCHRIFT

2 Aylık Edebiyat-Kültür Dergisi . Mart/Nisan 1986 . Sayı 1

dergi'den

Büyük iddialarla yola çıkmıyoruz. Ama amacımız çevremizden başlayarak edebiyata ilgi duyan, onu uğraş edinen insanlarımıza hizmet götürmek, olanaklar sağlamak, bir tartışma ortamı sunmak.

Bu sayımızda belirli bir ağırlık noktası seçmedik.

Kapak resmini, yapıtlarında ufuklarını fabrika bacalarının çevrelediği Ruhr bölgesini işleyen İzel Hendek'ten aldık.

Her yeni çıkan dergide genellikle amacı sergilemeye, gerekçelendirmeye çalışan yazılar yer alır. Biz buna gitmedik. 3 sayfadaki grafik bu tutumumuzun sonucu...

Bu sayımızda, Doğan Gün arkadaşımızın geçtiğimiz ay Duisburg'da bir konser veren Zülfü Livaneli ile ilgili bir değerlendirme yazısı yer alıyor. 5. Sayfamızı yakın çevredeki edebiyat etkinliklerine ayırdık. Dünya sanat çevreninde önemli bir kişilik olan Beuys'un ölümü nedeniyle onu ve sanatını konu alan bir yazıya yer verdik. 7. Sayfada ülkemiz siirinden iki seçki yaptık. Söyleşi sayfamıza, F. Almanya'da uzun yıllardır etkin bir kültür taşıyıcısı olan Yüksel Pazarkaya'yla yapılan bir söyleşi girdi. 10., 11. ve 12. Sayfalar çevremizde edebiyatı uğraş edinmeye gönül vermiş amatör yazarlara ayrıldı. Önümüzdeki sayılarda da bu sayfalar aynı amaç için kullanılacaktır.

Kültürel konular üzerine daha yoğun tartışılabilir istiyoruz. Bu tür yazılar, bu sayıda H.Şirin ve Cemil Fuat'ın yazılarının bulunduğu sayfada yer alacak.

Bu sayının Alman yazar konuğu Max von der Grün oldu. Yücel Feyzioğlu, Ruhr bölgesinin bu emekçi yazarıyla bizim için bir söyleşi yaptı.

Öğretmen Mevlüt Asar'ın Ömer Polat tarafından hazırlanan "Edebiyat Dersleri I" adlı ders kitabı üzerine yaptığı bir eleştiri 15. sayfada yer aldı. Bundan sonra da zaman zaman eğitim sorunları ve bu amaçla hazırlanan kitap ve ders araçlarının döküm ve eleştirileri bu sayfada yayınlanacak.

Gelişen Türk edebiyatını çevremize de taşıyabilmek amacıyla her sayımızda bir portre sunacağız. Bu sayıda, Orhan Gökçe yazar Ayla Kutlu'yu tanıttı. Aziz Nesin'in "Hikaye-i Hazreti Dangalak" adlı öyküsü, her sayıda yer alacak kısa öykülerin ilki.

Arka kapakta da okurlarımız için olanaklarımız ölçüsünde yeni ve ilginç kitapları tanıtacağız.

İçindekiler/Inhalt

BİR KONSER ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ	
Doğan Gün	S. 4
SALIHA SCHEINHARDT'LA KARŞILAŞMA	
Cemil Fuat	S. 5
JOSEF BEUYS	
Gönül Şen	S. 6
HER SEVDA	
Edip Cansever	S. 7
YURDUM	
Ahmet Erhan	S. 7
YÜKSEL PAZARKAYA'YLA BİR SÖYLEŞİ	
Dergi	S. 8-9
SIİR	
Gottfried Benn	S. 9
EY GENÇLİK	
Meral Geçmen	S. 10
DÖRT EŞEK	
Hüseyin Akdemir	S. 11-12
DIE WAHRHEIT	
Nigar İdik	S. 12
GENEL BİR YANILGININ ÜZERİNE GİTMEK	
Hüsamettin Şirin	S. 13
BOŞLUKLARI DOLDURMAK	
Cemil Fuat	S. 13
MAX VON DER GRÜN İLE BİR SÖYLEŞİ	
Yücel Feyzioğlu	S. 14-15
EDEBİYAT DERSLERİ	
Mevlüt Asar	S. 15
BİR PORTRÉ: AYLA KUTLU	
Orhan Gökçe	S. 16
HİKAYE-İ HAZRETİ DANGALAK	
Aziz Nesin	S. 17-18
SONSUZ VE ÖBÜRÜ	
Turgut Uyar	S. 18
EDEBİYAT VE KÜLTÜR BULMACASI	S. 19

Impressum

"DERGİ"-2 Aylık Edebiyat-Kültür Dergisi. Sahibi: "Dergi" Girişimi, Duisburg. Yazı Kurulu: Mevlüt Asar, Tayfun Demir, Fuat Hendek, Yüksel Selek, Kenan Sinanoğlu, Wolfgang Angerhausen, Aydın Yeşilyurt (V.i.S.d.P.). Adres: "Dergi" Heerstr. 111, D-4100 Duisburg 1, Tel.: (0203) 66 49 49 ve 34 31 97. Grafik düzen: Hamza Aydoğan. Fotoğraflar: Hamdi Ergün. Kapak resmi: İzel Hendek. Dizgi/basım: Kaynar GmbH, Duisburg. Fiyatı: 3,00 DM, yıllık abone tutarı: 15,00 DM

"Dergi"nin bu sayısı Duisburg Arbeiterwohlfahrt teşkilatının parasal yardımıyla çıkarılmıştır.

Bir konser üzerine birkaç söz

Korku, yaşamın tüm alanlarında yasa kılınmıştır. Ülkenin, halkın tüm yürekli sesleri susturulmuştur. Hapishaneler gençlerle, aydınlarla doludur. Kıyımlar, idamlar sürüp gitmektedir. 1971 sonrasında bu özelliklerle belirlenen günleri içinde umudu canlandıran, yüzleri güldüren sesler azdır. İşte böylesi bir ortamda bir avuç türkü dolaşmaya başlar elden ele, kulaktan kulağa. Deniz'ler, Ulaş'lar... acılı yüreklerde türkülerirler.

Yurt dışında onurlu bir direniş sürdüren Coodiff, 1974 başında bu türkülerle oluşan ilk uzunçalarını yayınlar Zülfü Livaneli'nin. Anadolu'nun başkaldırı geleneği binlerce yılın deneyiminden süzülmiş halk türkülerıyla 1971 sonrasında karanlığına ilk kıvılcımı taşıyan Ömer Zülfü Livaneli'nin sazında ve sesinde. Aşık geleneğine bağlı, halkın kulağına, yaşanan toplumsal-siyasal koşullar altında bilinen duyarlığına dolaysız yakınlığıyla kısa sürede haklı bir üne kavuşur Ömer Zülfü Livaneli.

"Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz", bu başarıyı yeni çalgılar, çağdaş yorumlarla ve en çok yeni bir dönemin geçmişle hesaplaşmaya girmek zorunluluğundaki duyarlığına uygunluğuyla sürdürür.

"Şeyh Bedrettin Destanı", "Merhaba", "Nazım'ın Türküsü", "Atlının Türküsü" uzunçalarını bu bağlamda gerek sanatsal boyutlarıyla, gerekse toplumsal tartışma gündemine denk düşen özellikleriyle satış listelerinde aylar boyu başı çeken plaklar olarak kalırlar.

"Anadoluyum Ben", sazın tekdüzeliklerinden kurtulmayı, bu bağlamda giderek daha çok çalgıyı ve koroyu da çalışmalarına katan Zülfü Livaneli'nin bir "Halk Müziği Orkestrası" oluşturma çabasının ilk örneği olarak çıkarken, Ahmed Arif'in kendi sesinden verdiği şiirleriyle de daha geniş kitlelere ulaşabilmenin olanaklarını akıllıca kullanmış olur.

Dünya, Yunan müziğini, Hint, Latin Amerika müziklerini tanıyıp dinlemekte, ancak bizim müziğimize kulaklarını kapamaktadır. Oysa, zengin bir müzik geleneği olan, özgün çalgıları olan, müziğe çok bağlı bir halkız biz. Böylesi bir çıkışla "Batılılaşma" modeline haklı bir eleştirel bakış getiren Zülfü Livaneli; yemekten spora, edebiyata; müzikten mimariye uzayan geniş bir alan içinde bize özgü olanın ne olduğu sorusuyla karşılaşıyor. Her halk, kendi özgün kültürüyle dünyaya açılabilir. Başka halkların yaşam biçimlerine özenerek ulaşılabilecek bir yer yoktur.

Sazını, bir yandan halk türkülerimizin dile getirilişinde en yetkin araç olarak, bir yandan da bizi geçmişimize bağlayan ve oradaki aydınlığı bize taşıyan bir sembol olarak müzik çalışmalarının odağında tutan Livaneli, yurt dışında yaşadığı yılları müziğinin dola-

yısıyla müziğimizin "Batı'da tanınması doğrultusunda değerlendirme yolunu seçer. O, milyonlarca insanıyla birlikte çıkmamıştır yurt dışına. Doğrudan onlara müzik yapmak gibi bir amacı da yoktur. Bu bağlamda Türkiye'deki politik gelişmelere bağlı olarak yurt dışında oluşan muhalefete katılmasını bekleyen çevreleri şaşırır. 1980 askeri müdahalesiyle birlikte gelişen protesto hareketleri içinde konserlerinin sanatsal bir eylemden politik bir eyleme dönüşürülmesi çabalarına karşı tavrı alır. "Türkiye'yi 3000 kilometre öteden politik sloganlarla kurtarmak eğiliminde" değildir o. Bu nedenle de Hamburg ve Duisburg konserlerini yarıda bırakır. Bu yıllardaki çabalarını doğrudan Avrupa ülkelerinin halklarına çalıp söyleyeceği olanaklar yaratmaya yönelir.

Yunanlı şarkıcı Maria Farantouri'yle gerçekleştirdiği ortak çalışma hem bu bağlamda, hem de Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerginliğin, halklar arasındaki düşmanca eğilimlerden öte devletler arası politik bir sonuç olduğu gerçeğini Avrupalı insanlara duyurmada olağanüstü bir başarının altını çizer.

Bu başarı, Maria Farantouri'yi uzun yıllardan beri tanıyan, severek dinleyen Avrupalı kulaklara kendi müziğimizi taşıma özelliğiyle gönüllerimizde ayrı bir yer tutacaktır sanıyorum.

Livaneli'nin yurda dönüşü ve 1984 sonlarında verdiği konserlerle açtığı yeni tartışma ortamı basınımızın bütün tellerinde ve renklerinde yankı buldu. Tıklım tıklım dolan konserler, övgüler, satış rekorları kıran kaset ve uzunçalarının yanı sıra yoğun, çarpıcı eleştiriler de eksik olmadı. Daha çok "Ada"

uzunçalarının müziklerini hedefleyen bu eleştirilere ayrı bir yazıda yer vermek daha yararlı olacaktır.

23 Şubat akşamı Duisburg'da dinlediğimiz şarkıların bir bölümü önümüzdeki haftalarda yayınlanacak olan ve Zülfü Livaneli'yle tanınmış Yunan bestecisi Mikis Theodorakis'in parçalarından oluşan uzunçalarda yer alacaklar. "Güneş Topla Benim İçin" adıyla yayınlanacak bu çalışmaya ilişki düşüncelere de yine gelecek sayılarda değinmek gerekecek.

Bir sanatçının ürünleriyle kitlelere ulaşması, yankı bulması oldukça karmaşık ilişkiler ağı içinde olanaklıdır. Yaşadığımız toplumsal düzenin çeşitli mekanizmaları, pazar kuralları sanatçının ürünleriyle kitlelere ulaşmasında belirleyici bir rol oynamaktadırlar. Hele bütünüyle bireysel bir üretkenlik olan sanatsal düzlemde, üstelik toplumsal çıkarları gözetken bir kurumlaşmadan da oldukça uzaktaysak (bizim geçtiğimiz bu şimdilik), sanatçı; bu sürecin bütün basamaklarında görevler üstlenmek, pazar ilişkilerine bulaşmak zorundadır. Bu gerçeği görmeden alınacak ölçütler haksız tanımlamalara götürmektedir bizleri.

Müzik ortamımızda, 12 yılı aşkın bir zamandır hem sanatsal üretkenliğini durmaksızın yenileyen, geliştiren, hem de kitlele yaygınlığını genişleten bir sanatçı olarak Zülfü Livaneli; saygın bir addir. Sanatsal yaratıcılık kuskusuz toplumsal yaşamın içinde; onun devinen, gelişen, yarını mümkün kılacak canlı duyarlığını soluyan bir ortamda var olur ve buna bağlı olarak da sürer. Biraz daha bekleysek...●

Saliha Scheinhardt ile karşılaşma

30 Ocak, Perşembe günü Essen'deki Karl Liebknecht Kitabevi'nde ilginç bir karşılaşma oldu. Çoğunluğunu kadınların oluşturduğu 100'ün üzerinde kitap dostu o gece yazar Saliha Scheinhardt'ı yakından tanımak, onunla tartışmak olanağı buldu.

Saliha Scheinhardt kendi deyimiyle "Almanca düşünüyor, Almanca kızıyor, Almanca seviyor" ve dolayısıyla Almanca yazıyor. Bugüne değin üç kitabı yayınlanan (Frauen, die sterben, ohne dass sie gelebt haetten -1983; Drei Zypressen -1984 ve Und die Frauen weinten Blut -1985) Saliha Scheinhardt öykülerinde Anadolu kadını anlatıyor. Bir yanda yoksulluk ve sonu gelmeyen göçmenlik, diğer yanda "erkek toplumu"ndaki kadının ezilmişliği, hor görülmüşlüğü, cahil ve yalnız bırakılmışlığı onun öykülerinin ana temasını oluşturuyor. O, bu toplumda kadın olarak doğuşun ve yaşam savaşı verişin dramını tek tek kadınların öykülerinde sembolleştirerek tüm acı gerçekliğiyle yansıtmaya çalışıyor.

Saliha Scheinhardt Aralık 1985'de Offenbach Kenti Edebiyat Ödülü'nü kazandıktan sonra üzerinde gittikçe daha çok konuşulan, seveni kızanı çok bir yazar haline geldi. Kimileri onu Türkçe yazmamakla suçluyor. Kimileri yapıtlarının edebiyatla ilgisi olmadığını, sadece Türkiye'ye, yabancı işçilere ilgi duyan Almanların "oriental" beklentile-

rine seslendiği için ilgi çektiğini iddia ediyor. Kimi çevreler onu, aşırı olaylar işleyerek ilgi çekme kolaylığına kaçmakla eleştiriyor. Kimileri feministlikle suçluyor. Bütün bu eleştiriler bir yana, S. Scheinhardt'ın Almanlar arasında giderek daha çok okunan bir yazar

olduğu bir gerçek. Karl Liebknecht Kitabevi'ndeki toplantı için son kitabının bulunamayışı da bunu kanıtıyor. Bu kitap şimdi ikinci baskıya hazırlanıyor.

Yazarın öykülerine konu olan kadınların acı dolu yaşamları, serüvenleri Alman okuyucu için kuşkusuz ilginç. Ancak, Essen'deki toplantıda yapılan tartışmalar okuyucunun ilgisinin sadece bu öykülerdeki "insanı derinden sarsan bir dramın egzotik tadı" ile nedenlenemeyeceğini gösterdi. Çoğu okuyucu, yazarın dilindeki duyarlılıkta ayrı bir çekicilik bulunduğunu söylüyor. Çünkü o, toplantıda bulunan bir türkologun ifade ettiği gibi, Türkiye'nin toplumsal, kültürel, duygusal olgularını bütün bunlara yabancı ve onun ürünü olmayan bir dille, Almancayla işlemeye, yansıtmaya çalışıyor. Dolayısıyla bu dili yeni duygusalılıklara, yeni boyutlara zorluyor.

Saliha Scheinhardt bu alanda ne denli başarı sağlar? Alman edebiyatına ne denli katkıda bulunur? Bu soruların yanıtını şimdilik zamana ve Alman edebiyat çevrelerine bırakmak zorundayız. Ancak, öyle görünüyor ki, Almanca yapıtlarının sayısı giderek artan yabancıların Alman edebiyatına ne getirdikleri sorusu önümüzdeki yıllarda giderek daha sık tartışma konusu olacak.

İşçi Göçü-Gençlik ve Edebiyat

AWO'nun desteğiyle Duisburg'da sürdürülen "Edebiyat Akşamları" 21 Aralık 1985 de yapılan bir seminerle 1985 için noktalandı. NRW'li yazarlardan Harry Böseke (Köln). Eberhardt Kirchoff (Dortmund) ile Aydın Yeşilyurt (Duisburg) ve Mevlüt Asar (Duisburg) konuşmacı olarak katıldılar.

Seminerin birinci bölümünü, "Almanya'da Türk Yazını" ve "Türk ve Alman Yazını'nda Göçmenlik konuları oluşturuyordu. "F. Almanya'da Türk Yazını" başlığıyla sunduğu bildiride M. Asar ağırlığı burada yetişen yazar kuşağına verdi. Bu kuşağın sosyo-kültürel konumuna, işledikleri temalara ve yazı dili gibi sorunlara kalın çizgilerle değindi. A. Yeşilyurt, "Türk Edebiyatı'nda Almanya" konusuna ilişkin bildirisinde, Almanya-Türkiye ilişkilerinin kısa tarihçesini vererek, göçün Türk Yazını'ndaki yansımaları önemli saydığı örneklerle aktardı. "Yabancı İşçiler" in F. Alman Edebiyatı'na etkisi konusunda ise E. Kirchoff, yabancılar konusunun "Egemen Alman Edebiyatı'nda az ilgi bulmasına karşılık "Alternatif Alman Edebiyatı'nda bolca işlendiğini örneklerle vurguladı.

Seminerin ağırlığını yüklenen ikinci bölüm "Gençlik ve Edebiyat" konusuna ayrılmıştı. Bu bölümde konuşmacılar daha çok uygulamalarından edindikleri

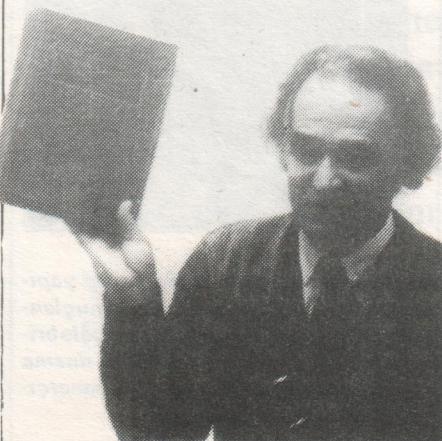
deneyimleri ayrıntılarıyla dile getirdiler. E. Kirchoff, "Ruhr Bölgesi'nde Edebiyat ve Gençlik" konusunu bir madencilik okulunda gençlerle yaptığı deneyimi örnek vererek irdeledi. Ardından, Türk ve Alman gençlerden oluşan bir grupla Köln-Chorweiller'de "Betonstadt" adlı bir dergi çıkaran H. Böseke burada edindiği deneyimleri ve dergi üzerine görüşlerini aktardı. Daha sonra söz alan, E.

Kirchoff üyesi olduğu Werkkreisliteratur der Arbeitswelt (Çalışma Dünyası Yazın İşliği)'nin yapısı, işlevi ve çalışma yöntemleri konusunda bilgiler verdi.

Son bölüm dinleyici sorularına ve sunulan bildirilerin tartışılmasına ayrılmıştı.

Seminerin içeriği ve konuşmacıların iki ayrı kültürden oluşu katılanlarca olumlu karşılandı.

„Duisburg'da Edebiyat İşliği”

Türkdanış'ın Duisburg şehir merkezinde "Edebiyat İşliği" biçiminde düzenlediği çalışmalar giderek yoğunlaşıyor.

Amatör yazarlarla sürdürülen bu çalışmaların yanı sıra tanınmış yazarlarla okuma akşamları düzenleyen "Edebiyat İşliği" 1986'nın ilk okuma akşamını öğretmen Mevlüt Koca'yla yaptı.

Yazar Ömer Polat da 21 Mart günü Türkdanış'ın konuğu olarak Niederst.'deki Internationales Zentrum'da bir okuma yapacaktır.

"Edebiyat İşliği" çalışmaları bundan böyle her ayın ilk cuma günü aynı adreste devam edecek.

Joseph Beuys öldü

Gönül ŞEN

İlginç bir şapka, yine ilginç çok cep-
li bir yelek (oldukça kullanışlı olmalı)
ve eski bir palto... İşte Beuys! Düzenli
bir yaşamı, önemseydiği öğrencileri ve
mesleği... Her seferinde büyük gürül-
tüler koparan ve daha bitmeden gale-
riciler tarafından kapışılan eserleri.

Picasso ve Dali de aynı heyecanı
yaratmışlardı. Van Gogh'u anımsarsak
o da yaşamı boyunca sanatçı olarak ka-
bul edilmedi. Onların yaptıkları da
Beuys'dan farklı değildi. Denenmeyi,
yapılmayı ortaya koymak. Yaratı-
cılık. Beuys'a şimdi gösterilen tepkiler
Picasso'ya da gösterildi. Ama şimdi
Picasso anlaşılabilir değil. Her geçen
gün ise daha güncel oluyor.

Günümüzde sanatın bir çok yönü
deneniyor. Dünyanın dört bir yanında
sanat akademileri, okulları, sanatçıları,
teknik de yardımı ile yeni çalışmalar
yapıyorlar. Örneğin Cristo adındaki
sanatçı günümüzde köprüleri, adaları
ve hatta Beyaz Saray'ı paketlemekle
ünlü.

Sanat ve sanatçılar özgün ve özgür
üretimleriyle her alandaki ilerlemenin hızına
ayak uydurmuş, daha hızlı giderek
geleceğe ve çağına öncülük etmiş-
tir.

Beuys da bu sanatçılardan biri. Onun
için peygamber ya da şarlatan diyenler
kesinlikle Beuys'u tanımayan kişiler.
Beuys da değişen olan şu: Yaptığı
çalışmalarının çoğuna imza atar gibi
kendini koyuyor. Vücudun da katkısı
ile çeşitli kompozisyonlar yaratıyor.
Oda içi düzenlemelerinde madde ile
insan ilişkisini işliyor.

Joseph Beuys günümüzde toplum ve
üretim ilişkilerini eleştiren güçlü bir
sanatçıydı. Düşünce ve felsefe alanında
ne denli gelişme olursa, o denli de simge
ve duygu zenginliği artar. Joseph Beuys
bunların tam içinde olarak sanatını
günümüz yaşamından alarak çeşitli
unsurlarla önümüze serdi. Duygu-anlam-
simge, üretim, sömürü, gözlem tek-
nik ve ilkellik, çelişki-benzerlik gibi ya-
şamın tümünü sanata aktardı. Gerçek-
liğini, kendisini anlattı.

Beuys anlaşılabilir gibi görünen çalış-
malarında bu anlaşmazlığı bilerek yaptı.
Bir düşünceyi ya da görüşü simgelerle
ortaya koydu. Bunu ortaya koyarken
şaşırtıcı olmayı öne aldı. Sanatta çar-
pıcılık ve şaşırtıcılığı denedi, aradı.

Yapıtlarında düşünceden hareket ederek
bir düşünceye varmak istedi. Ve bu
varılan düşünceye sadece beyin ve düşünle
değil, beyni taşıyan kafa ve vücudu da
etkin hale sokarak varılmasını sağlama-
ya çalıştı. Organ ve madde bileşiminin
sonuçlarını görmek istedi. Gerçekle ruh
(öz)'ün, bilimle sanatın

bağlantısını ortaya koydu. Kompozisyon
ve biçimleri değiştirdi, tekrarlardı.
Benzerlikleri denedi. Son yıllarda per-
formasyon denilen sanat gösterisinin
de öncülerinden oldu. Örneğin bir
performasyonda 42 saat aralıksız öksür-
mesi. Burada amaç salt dikkati çekmek
değil, sanatın bir çerçeveye içine
sığdırılmayacağını, her bakımdan özgür
bir sanat anlayışını amaçlıyor.

Beuys'da teori ve şekil bir araya ge-
tiriliyor. Politik aksiyonlara da simge-
lerle katılıyor. Bir defasında öğrenci-
lerine "benim yaptıklarım bir kaç yıl
sonra herkese daha doğal gelecek"
 demişti. Diyalektik simge dili ile kat-
kıda bulunduğunu söylemişti. Bir san-
atçının ve sanat olayının yaygın bi-
çimde anlaşılması hem zamana hem de
kültür hareketinin hızına bağlıdır. Beuys
için de böyle bir olgu söz konusu. Da-
ha ilerde onun yaptıklarını anlamak ko-

laylaşacaktır. Bu kez de bir başka sa-
nat olayı bizi şaşırtacaktır.

Sanat ve sanatçı da her alanda ol-
duğu gibi değişim içinde.

1981 yılında F. Almanya'ya geldi-
ğimde Beuys'u ben de anlamamıştım.
Sonra çalışmalarını izledim. Sonsuz
bir çalışma tutkusunu, bitmeyen bir e-
nerjisi vardı. En önemlisi yaptığına in-
anan, ne yaptığını bilen ve savunan bir
sanatçıydı.

Ölümünden bir hafta önce Düsseldorf
Güzel Sanatlar Akademisi'nde konuş-
muştuk. Türk olduğumu söyleyince göz-
lerinin içi gülmüştü. "Çok güzel, çok
güzel", dedi. Tekrar görüşmek için
bir hafta sonrasını kararlaştırdık. O
hafta öldü. Beuys sanat tarihinde daha
şimdiden yerini almıştır.

23. 2. 1986 tarihinde Mönchen-
gladbach'ta Abteiberg Museum'da
bir Joseph Beuys sergisi açıldı. ●

Gümüş Ayı'yı Tuncel Kurtiz aldı

Şubat ayı içinde Berlin'de yapılan
Berlin Film Festivali sonuçlandı. Jüri
başkanlığını Gina Lolo-bri-gida'nın
yaptığı festivalde sinema alanında yılın
en başarılı sanatçıları ve eserleri belirlendi,

"Yılın En İyi Filmi" ödülünü bir Alman yapımı olan "Stammheim"
 filmi kazandı. Stammheim Bader-Meinhof örgütünün mahkemesini konu alan politik içerikli bir film.

Öte yandan "Kuzunun Gülcüğü" adlı İsrail yapımı bir film de yarışmaya katılan eserler arasında baş oyuncusundan ötürü dikkatleri topladı. Berlin'de yaşayan sinema ve tiyatro emekçisi Tuncel Kurtiz bu filmdeki rolüyle "Yılın En Başarılı Oyuncusu" ödülünü kazandı.

YURDUM

Yurdum, tarihin üstüste
Su verdiği bıçak
Oğulları bıçkın,
Kızları güleç
Yurdum, kederle, acıyla
Uğunur yıllar boyu
Onu kim sağaltacak?
Karanlıkta yazıyorum
Bu şiirleri
Nasıl okunmayacak
Susarsam dağlar beni,
Beni denizler utandıracak
Öyle yalnızım ki
Yürürüm yollarda
Suskun ve uzak
Kahvelerde otururum
Selamı alınmayan
Bir adam olarak
Tanımaz beni dostlar,
Eski dostlar beni
Yazın ömrüme bir tek
Ömrüme şunu:
Yurdunda bir sürgün
Gibi yaşadı ancak..

•••

Yurdum, köylerinde şimdi
Erişte döküyor kızlar
Hamuru gözyaşlarıyla karıyorlar
Sıra sıra açıp kesiyorlar
Dilim dilim, küçük küçük
Eülerin duvarlarında
Kabe-i Muazzama tasvirleri
Seccadelerin üstünde
Namaz kılıyor yaşlı kadınlar
Yüzleri kibleye değil,
Oğullarının gittiği yöne dönük
Oğullar sınır boylarında
Gözleri ufka yamalı
Yurdum, yüreğinde şimdi
Çatlamadık damar mı kaldı?
Hoşçakal bile diyemeden
Gittiler geceyarıları
Kur'ana el basarak
Konuşuyor analar:
Hiç unutmayacağımız bunları!
Güvercinler bile
Kanatlarını saklıyorlar
Haber gelmesin diye..
Yurdum, deyince kardeşler
Dilimde söyleyemediğim
Binlerce kelime...

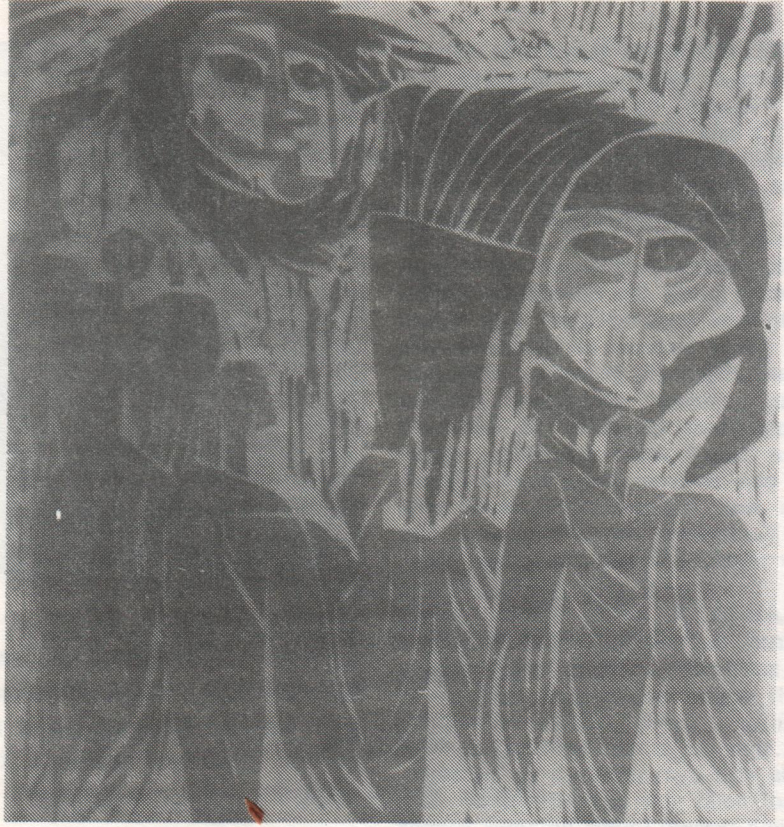
•••

Gözyaşlarım bir bir
Çekiliyor yatağından
Kıracak beni dünya
Eğilip bükülürsem
Umarım yok gelen geceden
Yurdum boynuma zincir
Kendini taşıyan muska
Fısıltıyla konuşuyorsam
Güçsüzlüğümde değil
Kokumdan yalnızca..
Ama hiç bu kadar
Doğrudan bakmadım yaşama
Yalın olmak istiyorum
Yurdum gibi, baharda kırlar
Çiçeklenince nasılsa
Ve hazırım şimdi
Çocukların soracakları
Bütün sorulara...

•••

Yaralı yurdum benim
Sana rahim dünyadır
Şimdi umudu cenin
Kılıp da doğmanın zamanıdır.

Ahmet ERHAN

İsmail Çoban

"Son Karşılaşma", Tahta gravür (45X43)

"Yeni aşk kelimeleri, yeni öğrenilen
incelikler öbür sevgiliye
saklanıyor."

F. Scott Fitzgerald

HER SEVDA..

Her sevda başlangıçtır bir yenisine
Öteki başkaldırır daha bitmeden biri
Biz isteyelim istemeyelim sürüp gider böylece.

Baksak ki unutmuşuz günün birinde herşeyi
Ne o sevdalar, ne ölümsüz sözler kalmış
Toplasak toptasak hepsini işte
Onca sevda bir sevdayı yaratmış
Döner durur başımızın üstünde
Gözlerden ağızlardan saçlardan
Ellerden omuzlardan yapılmış bir hale.

Ve çınlar herbiri bir silahın yankısı gibi
Bir yaşam boyu biz tetiği çektikçe.

Edip CANSEVER

Yüksel Pazarkaya ile bir söyleşi

DERGİ: Bir çeyrek yüzyıl oldu Almanya'lılığımız. İşgücü göçü olgusuyla birlikte aşlayan bu yeni yaşam, bizleri Batı'ya kapı komşuluğun yanında sayısız toplumsal-kültürel sorunlarla kuşattı. Acılar, ayrılıklar, yalnızlıklarla dolu bir süreç başladı. Uzun sessizlik yıllarını aramızda bıraktık. Batı Alman toplumuyla giderek yoğunlaşan bir kültürel alışverişe girdik. Sen bu süreci en yoğun ve üretken yaşayanlardan biri oldun. Çok yönlü yazınsal etkinlikleriyle söz konusu alışverişte yadsınmaz; insanlarımızın, geldikleri, getirdikleri kültürün tanıtılmasında saygın bir ad, bir sözcü oldun. Gerek kendi verimliliğin açısından, gerekse genel olarak alıp verdiklerimizle nasıl değerlendiriyorsun bu süreci? Vardığımız boyut ne, neler alıp neler verdik? Eksikliklerimiz neler oldu?

PAZARKAYA: Kültür tanıtımı, kültür aktarımı doğrultusunda yirmi yılı aşkın bir zamandır yaptığım çalışmalardan kendi adıma beklediğimi buldum diyebilirim... Türkiye bilinmeyen ve bilinmek için de Alman toplumunda, insanında etki uyandırmayan bir nesneydi. Şimdi belki yine pek bilinmiyor. Ama bir çok insanın içinde bilinmek istenen bir nesne durumuna geldi. Nedir bu ülke, dili, kültürü, sanat anlayışları... İnsanları nasıl yaşar? Şimdi bu sorulara yanıtlar aranıyor. Bu meraklılığın temel nedeni kuşkusuz ki benim veya başkalarının yaptıkları çalışmalar, yazdıkları üçbeş kitap değildir. Bu bir ortam sorunudur. Meraklılığı yaratan, altmış milyonluk bir ülkede yaşamaya başlayan birbuçuk milyonluk bir azınlık ve bu azınlığın çoğunlukla, Federal Alman toplumuyla girdiği ilişkidir. Bu anlamda da ben yaptıklarımın hoşnutum. Tabii bu hoşnutluk her yazar, her kültür emekçisi için olduğu gibi benim de kendi verimliliğimden hoşnut olduğum anlamında değildir. Bu bağlamda verimliliğimi yetersiz görüyorum.

Türkiye'den buraya çok daha fazla değerlerin yansımaları isterim. Güncelliğin kargaşası içinde bir çok aktarmalar, tanıtımlar yüzeysel oldu. İkinci, üçüncü sınıf tanıtımlar oldu. Olmasın demiyorum, bunlar da olmalıydı. Ancak asıl değerlerimiz henüz yansımış değil. Şiirde bir Nazım Hikmet, bir Orhan Veli var. Başka birşey de yok neredeyse. Hikayede: Sabahattin Ali'nin bir çevirisi yapılmıştı yıllar önce. Ama onyıllardır yok. Sait Faik'in hiç olmadı. Oysa bizim şiirimiz gibi modern hikayeciliğimiz de çok güçlüdür. Bugün en azından Orhan Veli'nin kitabı gibi iki dilde veya sadece Almanca otuz şairimizin burada el altında olması gerekirdi. Romanda da öyle; Yaşar Kemal dışında tek Yusuf Atılgan bir özel girişimle, bir romanıyla çevrildi. Onun dışında eğer Almanya'da yaşayan yazarlarımızı saymazsak (ki saymamalıyız, burası onların ülkesi oldu artık) birşey yok. Müzik de, tiyatro da böyle.

“Şiir çok onurlu ve coşku verici bir uğraş. Şiir çevirmeyi ben her akşam bitmek tükenmek bilmeyen aynı heyecanla, aynı yürek töpürüsüyle sahneye çıkmaya benzetirim.”

Alman radyolarında müziğimizin izlerini bulmak zor, ödenekli kültür kurumları olarak Alman tiyatrolarında birkaç oyun dışında Türk tiyatrosuna yer verilmedi. Özellikle milyonlarla ödenekli tiyatrolarda Güngör Dilmen, Orhan Asena, Turhan Oflazoğlu, Sermet Çağan, Bilgesu Erenus, Recep Bilginer gibi önemli yazarlarımızın oyunları oynanmamalıydı. Rahmetli Vasıf Öngören buralara kadar gelmiş olmasına rağmen oyunlarına yer verilmedi. Bu, bir yerde sözkonusu kurumların buradaki birbuçuk milyon insanımızı yok saymasıdır. Bu tür bir bakış içinde konumuzdan hoşnut değilim tabii.

DERGİ: Yaşamın birçok alanlarında gerçeğimize yansıyan bu olgunun kaynağını nerede görüyorsun? Burada bizlere düşen görevler neler olabilir?

PAZARKAYA: Özel girişime dayalı olsunlar, ödenekli olsunlar Alman kültür kurumları kültürümüze, yazarlarımıza, sanatçılarımıza karşı olumsuz, küçümseyici bir tavır içindeler. İşte en yeni örneği Orhan Veli. Küçük bir yayınevinde çıkabildi. Ama Alman eleştiricileri tarafından ayın en iyi kitabı seçildi. Şimdi bir Suhrkamp bunun böyle olacağını bilseydi, yayınlardı kitabı. Elimizde kalır, zarar ederiz korkusundalar. Bu yaygın bir tavır ve bizim buna karşı savaşmamız, bu tavrı yıkmamız gerekiyor. Kültür yapımcıları olarak edilemekten kurtulmak, bir parçası olduğumuz bu toplumda üretken işlere yönelmek, kurumlaşmaya ve var olan kültür kurumları içinde yer tutmaya çalışmak bu tavıra karşı savaşmanın somut yolları olabilirler. Bugüne dek al-

dığımız yol önemli bir yere getirdi bizi bu toplumda. Bundan sonra da düşe kalka yürüyecek, günün birinde de tepeye varacağız.

DERGİ: Sen çevirmenliği ve yazarlığı birarada yürütüyorsun. Orhan Veli, Nazım Hikmet, Bülent Ecevit, Behçet Necatigil çevirileri yanında bir de şiir seçkisi yayınladın. Şiir çevirisine yönelişe biraz da yurtdışında yaşayan aydın olmanın omuzlarına yıktığı bir görev, bir zorunluluk mu oldu acaba?

PAZARKAYA: Türkçe'den Almanca'ya şiir çevirisi yönünden bakarsak öyle. İkinci dünya savaşından sonra Türkçe'den Almanca'ya şiir çevirisi olmamıştı. Bu ağır geliyor Türk aydınına. Kendi kitaplarımın çevirisini bir kenara itip şiir çevirisine yöneldim. Şiir çok onurlu ve coşku verici bir uğraş. Şiir çevirmeyi ben her akşam bitmek tükenmek bilmeyen aynı heyecanla, aynı yürek töpürüsüyle sahneye çıkmaya benzetirim. Şiir çevirmek alçak gönüllülüğü gerektirir. Bir başkasının kılığına giriyorsunuz. Bütün yeteneğinizi, bilginizi, bir şairin, sevdiğimiz bir şairin (sevmeden yapılmaz bu iş) hizmetine sunuyorsunuz, bir dilin hizmetine sunuyorsunuz, kendiniz de yazıyorsanız üstelik, kendinizden feragat ederek bunu yapıyorsunuz. Nitekim herkes bilir, bilmeyenler de burada okur öğrenir, altı yedi tane şiir kitabımdan burda kaç tane Almanca şiir kitabım var? Kendi yazdıklarımı ihmal ederek, çeviriyi bir görev, bir aydın sorumluluğu olarak üstlendim. Buna gerek olmasaydı yeterli ve yetenekli Alman çevirmenler olsaydı, ben gene şiir çevirirdim. Ama Almanca'dan çevirirdim. Benim için doğal olan da bu olurdu. Olağan hallerde insan çeviriyi öğrendiği ve bildiği dilden anadiline yapmalıdır ki otursun. Zorunluluklar Türkçe'den Almanca'ya çevirilere itti beni. Hiç yüksünmedim. Hem çevirdiğim şiirlerden, hem Almanca açısından bu uğraş yoluyla çok şey öğrendim. Başkalarının kişiliklerinden kendi kişiliğime besin kattım, diyebilirim.

DERGİ: Şiir çevirisine, çeviri tekniğine ilişkin değişik anlayışlar var, tartışmalar günümüzde de sürüyor. Şiir çevirisinden ne bekliyorsun, nasıl bir anlayışı savunuyorsun?

PAZARKAYA: Çeviri özellikle şiirde, çevirdiğin dilin ve şairin niteliklerini öbür dile aktarabiliyorsak anlamlıdır. Bir şiir çevrildiği dilde yazılmış gibi de çevrilebilir. Bunun bence ne çevirene ne de çevrilene, çevrilmiş dile, o dilin okuyucusuna bir katkısı yoktur. Almanca'nın Almanca yazılmış gibi çevrilmiş Türk şiirlerine ihtiyacı yoktur. Almanca'nın, Alman okurun Türkçe'den çevrildiği belli olan şiirlere ihtiyacı

vardır. Onun özelliklerini görmesi gerekir. Onun ayrılıklarını, niteliklerini görmesi gerekir. Ben Türkçe'den bir şiir çevirmişim Goethe'nin şiiri gibi olmuş. Alman'a vız gelir bu. Ben bir Orhan Veli, bir Necatigil çevirmişim Alman'a orjinal gelmiş. Orhan Veli, Necatigil orjinal gelmiş. Bence bir dilin bir diğer dile katkısı burada başlıyor. . .

Benim şiir çevirisindeki amacım bir yaklaşımdır. Brecht mi çeviriyorum; neler yapmış Brecht Almanca'da özellikleri, nitelikleri nelerdir? Brecht'ti dilden, şiirden biçeminden Brecht yapan nedir? Bunlara yaklaşıma, bunları aktarmaya çalışıyorum. Bu bir sisyphus çalışmasıdır. Çünkü hiç bir zaman bir dilde ortaya çıkmış özgün bir şiiri, o özgünlüğü ile ikinci bir dile aktarmaya olanak yoktur. Şiir çevrildiği zaman, çevirisi aslına ya yaklaşır, ya da aslını gösterir. Yeni dilde bir orjinal durumuna gelmişse şiir; çevirinin anlamı kaybolmuştur. Bu çerçeve içinde çeviri yapmak, benim için çöşkü bir uğraştır. Çevireceğim şairi saptıyor ve onu öbür dilde arıyorum. Çok çileli de olsa, bu arayışla mutlu oluyor insan.

DERGİ: Dağyeli Yayınevi'nde geçtiğimiz aylarda iki çalışman yayınlandı. Bunların ilki kendi şiirlerinden oluşan "Koca Sapmalar" diğeri ise Orhan Veli çevirilerinden oluşan "Garip". Bu iki kitabın ortak bir özellikleri var: İkisi de iki dilde yayımlandılar. Hazırlıklarını tamamladığın yeni şiir seçkisini de iki dilde yayınlamayı düşünüyorsun. Bu tavır, iki dilli okur kitlesinin varlığına ve beklentilerine denk düşüyor diyebilir miyiz? Bu tavırla başka neler amaçlandı. Yeni yayınlarla bir dizi mi düşünüyorsunuz?

PAZARKAYA: İki dilli bir okur topluluğunun oluşması elbette bir neden. Bunun yanında bu ülkede yaşayan toplulukların varlığını vurgulamak, okur olsun ya da olmasın Almanlara bu toplumda başka dillerin, bu dilleri konuşan toplulukların varlığını vurgulamak; iki dilliliği, kendi varlığımızı bilince çıkartmak. Tabi başka nedenlerde var. Yine buradaki varlığımızdan doğan bir ilgi var Türkçe'ye. VHS'lerde onlarca kurs açılıyor. Bu ilgiyi geliştirmek açısından da iki dilli yayınların önemli işlevleri olacaktır. Kuşkusuz bu pahalı bir iş. İki dilde bir yayın iki kat masraf gerektiriyor. Olabildiğince, becerbildiğimizce böyle yapmaya çalışmalıyız.

Yeni bir şiir seçkisi hazırladım. Sonbahara yayınlanacak. Bu seçkinin de iki dilde yayınlanması için uğraştım. Münih'te bir yayınevine kabul ettirdim. Dağyeli Yayınevi'yle Orhan Veli çevirisini izleyen bir dizi yapmayı planladık. Sırasıyla Behçet Necatigil ve Gülten Akın'ın şiirlerinden iki seçki yayınlayacağız. Bunlar da iki dilde olacaklar.

DERGİ: Konuşmamızın akışı şimdiye dek daha yoğun bir uğraşla sürdürdü-

Gottfried Benn (1886-1956) Rainer Maria Rilke ve Bertold Brecht'le birlikte yüzyılımızın ikinci yarısında Alman şiirine damgasını vuran bir şairdir. Yüzyılın çelişkileri, gerilimleri içinde yaşayan aydın kişinin ruhsal karmaşa ve tutarsızlığını şiirlerine konu edinmiştir. Gottfried Benn'in 'Şiir'ini Yüksel Pazarkaya'nın çevirisiyle sunuyoruz.

ŞİİR

Bu ıkınma sıkınmanın anlamı ne ki,
biraz imge, biraz söz biraz kurgu,
içindeki ne, nerden bu itki
sessiz yas tutan duygu?

Hiçten sana oluk oluk akan
tek tek ve bir karışımdır,
ordana alırsın külü, yalımı ordan,
serper söndürürsün ve sakınır.

Çevir çevrele, o yeşil çitle,
bilirsin, elinde değil herşeyi kapsamak
umrunda olmasa da, onu bunu çevrele,
kuşkularla kısıkvrak.

İşte böyle gece gündüz yok dur durak,
pazarları da kendini oyuş
ve oyuğa gümüş bak,
sonra bırak -odur işte

ğün kültür yapımcısı, çevirmen ve yazar olmaktan kaynaklanan bir yatağa oturdu. Oysa 1986 Ocak ayı ile birlikte yeni bir göreve başladın. Sesini artık telefon veya bant yerine doğrudan yayın merkezinden de dinliyoruz. Seninle "Dergi"imiz için bir söyleşi yapmayı düşünürken; WDR Türkçe Yayınlar Merkezi yöneticiliği görevin üzerine de düşüncelerini almak istiyorduk.

PAZARKAYA: Bence Köln Radyosu ve burada çalışan arkadaşlar 21 yıldan bu yana görevlerini mükemmel bir şekilde yerinde getirmişlerdir. Elbette buradaki toplumumuzun yapısında bu zaman içinde kimi değişimler olmuştur.

Arkadaşlarım ve ben bunun ayırında yız. Düşünüp konuşuyor, yeni doğan gereksinimlere yanıt bulmaya çalışıyoruz. Bu değişimlerin bir bölümü yayınlara yansımıştır. Yansımaları da kucaklamaya çalışıyoruz. Çocuklara, gençlere, toplumumuzun yarısını oluşturan kadınlara yönelik daha özgün programlar tasarlıyoruz. Yerleşmiş bir kurumda yenilik, yılları kucaklayan uzun erimli çabalarla olasıdır. Birlikte düşünüp tasarlayıp gerçekleştirmeye çalışacağız, dinleyicilerimiz de dinleyip görecekler.

DERGİ: Yoğun işlerin içinde bize bu konuşma fırsatını verdiğin için sağol. ●

Hey Gençlik!

Meral GEÇMEN

Yağmur yağıyor. Ne şanssızlık! Daha geldiğimizizin ertesi günü. Akşam gezisini yapamayacağız anlaşılın. Üzülmüyorum. Oh olsun! Jürgen bu geziyi çok arzuluyordu. Cezasını çekiyor.

İnmeyeceğim aşağıya. Ne kadar ısrar etselerde. Her gün aynı dava, aynı kavga. Böyle kabullensinler beni. Aynaya bakıyorum. Bir ayrıcalık keşfedemiyorum. Yalnız saçlarım kara, tıpkı gözlerim gibi. İsmim Monika, Helga, Susanne değil! Sevim'im ben. Daha ötesi pasaportunda Türk olduğum yazıyor. İşte bu kadar. Sorunlar buradan doğuyor: Türküm.

Hepsine kızmıyorum. Ne de olsa iyi anlaşıyoruz. Tanya ile kankardeşi bile olduk. İkizlerle de çok samimiyim. Onlar için Türk olmam sorun yaratmıyor. Zaman geliyor çok mutlu oluyoruz. Gülüyoruz katılırcasına. Kimse umursamıyor. Türk müyüm, Alman mıyım? Elele sevgi içinde kavruluyoruz. Kalplerimiz bir bütün oluyor o an.

Ama Jürgen? Niye sokuyor beni? Tıpkı bir arı gibi. Hiç bir şey yapmadım ona. Hep dostça tavırlar takındım. Anlayış gösterdim. Yardımına koştum. O ise benim tüm iyi niyetime rağmen kalbimi kırdı. Sorunumun, en güzel bir anda çıkmasına o neden oldu. Yine de kızmadım. Kendi bunalımları yüzünden, bana sataşmasına göz yumdum.

Biliyordum ki, mutsuzdu. İçini kemiren koca koca kurtlar vardı. İyi geçine-miyordu ailesiyle. Hergün karamsarlıkların içinde yüzüyordu. Alışmıştı buzlu bir havayı teneffüs etmeye. Sevgi nedir bilmiyordu. Bu yüzden içinde canavarlar doğuyordu, karakterini yokeden. O da canavarlarını başkalarına satacak kişiler arıyordu. Sataşıyordu herkese. Bir suçlu arıyordu adeta. Ve ben gözüne batiyordum kara saçlarımla. Türktüm. Türkten gülmeyi biliyordum. Jürgen bir Türk kızının gülmesini çekemezdi. O bir Almanken, kendi memleketi ve insanları içinde yaşarken gülemiyordu çünkü.

Bu sınıf gezisini ben de arzuladım onun kadar. Trenden trene aktarma hoşumuza gitti. Şarkılar söyleyerek geldik buraya. Ne planlarımız vardı. Sımsıcak, duygusal. Bir hafta arkadaşlarla birarada, eğlenmek ve gülmek. Bu benim için bir sınav olacaktı. Onlara ne kadar candan, ne kadar enerjik olduğumu gösterecektim. Jürgen ise bu emellerimi kırverdi.

Sabahtan beri üzüyordu beni. Yapmadığını bırakmadı. Hakaretler, o iğneli sözler! Yine de direniyordum. Üzülmek, zayıf olduğumu göstermemek için, içimdeki benliğimi dayanışmaya çağırdım. Fayda etmedi. Tam yemek zamanı Jürgen: "Şimdi aç kalacaksın. Sen domuz eti yemiyorsun! Eline kuru bir ekmek, bir hafta boyunca çok yakışacak" demez mi?

Bundan daha ağır şeyler söylemişti Jürgen bana. Kızmamıştım. Ama bugün

tüm arkadaşlarımın ve öğretmenlerimin içinde sert bir sesle bana bunları söylemesi, bardağı taşıran damla oldu.

Tükürdüm suratına. Bağırardım, çağırdım. Şimdiye kadar hiç ağzımı açmadım. Sanki içimde dağlar vardı, dışarıya atılacak. Yalnızca göz yaşlarım utandırdı beni. Ağlamak istemezdim. Bu kadar zayıf olduğumu görsünler istemezdim.

İnmeyeceğim yemeğe. Aç kalacağım. Kimse zorlayamaz beni. Bir bıkkınlık var üzerimde. Yeter artık! Sebepsiz yere cezalandırdılar beni. Bir şey yapmazken. Sadece Jürgen değil, "sen Türksün" diyen yanbaşımızdaki bakkal bile bir tuhaf bakıyor. Anlamıyorum. Tek anladığım şey: Onlar birer zavallılar. Bunalımlar içinde kıvrandıkça, zehirlerini akıtabilecek birilerini arıyorlar.

Yağmur dindi. Benim bu çilemde denecek mi? Sadece benim çilem mi? Benim gibi olan binlerce kişi var. Suçlanmaya mahkum olmuş. Bir bilebilseler kalplerimizin acıyla dolduğunu. Ruhlarımızın gitgide bir çıkmaza girdiğini. Bilmezler ki... Şuan pencereden dışarıya çaresiz baktığımı. Ne o, yine ağlıyor musun? Sil gözünün yaşını Sevim. Kızıyorum. Ağlamak yakışık almıyor. Ağlamak sorunları çözmez.

İstemiyorum bu kadar duygusal olmayı. İçimdeki inatı kimse yok edemez. Ağlamıyacağım da. Görsünler! Özellikle o görsün. Devamlı bu pencerenin önünde duracağım yemek vakitleri. Gezilere de katılmayacağım. Yarın sözde yüzümeye gidecektik. Bensiz gitsinler.

Yağmur dindiğine göre akşam gezisine giderler. Yanılmamışım. Merdivenlerde sesler gitgide artıyor. Kızlar ceketlerini almaya geliyorlar anlaşılın.

Kapı açılıyor sertçe. Kızlar gülüşerek giriyorlar içeriye. Hepsinin yanakları al al. Rita heyecanlı, bir şeyler anlatıyor.

Tanja durgun. Bana bakıyor. Boynunu büküyor. Ellerini uzatıyor. Gülümsüyorum. O da gülüyor.

"Olmaz Sevim! Beni kırıyorsun. Madem yemek yemedin, geziye gel hiç olmazsa."

"Hayır" diyorum. Kararım kesin.

Kızlar üstüme varmıyorlar. İnatçı olduğumu biliyorlar. Kimsenin benimle uğraşacak zamanı yok. Ben de istemiyorum, benimle uğraşmalarını. Onlar sevinçle geldiler buraya. Gezmek, eğlenmek hakları. Benimle zaman kaybetmesinler.

Gittiler. Aşağıya ineyim. Kimse yok nasıl olsa.

Ne hissediyorum şuan? Hiç bir şey. Kafamın içi bomboş. Sadece merdivenlerden aşağı indiğimi biliyorum. Salondaki kocaman aynanın önünde duruyorum. Bakıyorum, bakıyorum. Aynada yabancı birini görüyorum. Şaşırılmamak imkansız. Jürgen bu! Arkamda heykel gibi duruyor. O da benim gibi solgun ve üzgün.

Arkamı dönüyorum. Karşı karşıyayız. Bakışıyoruz. Bu sefer iyice şaşırıyorum. Çünkü mavi gözlerinde aradığım o kini bulamıyorum. Aramak boşa. Yoksa yanıltıyor muyum? Hayır, hayır. Doğru görüyorum. Sakin, bir çift mavi göz!

İster istemez gülüveriyorum. O da gü-

lüyor; beni taklit edercesine. Başımı iki yana sallıyorum. O da başını sallıyor. Özürlü dilercesine. Elimi, ağzıma götürüyorum gülmek için. O elini uzatıyor, barışmak için. Dayanamıyorum.

"Delirdin mi?" diye soruyorum.

"Feki sen?" diyor, "sen de delirdin mi? Yemek yemiyorsun, gezmeye gitmiyorsun."

Omuzlarımı silkiyorum: "Sana ne?"

Gidiyorum, salondaki kanapelerden tekine kendimi atıyorum. Arada bir aynaya bakarak başımı sallıyorum. Bilmem neden? Jürgen ne kadar da sempatik görünüyor bugün.

"Söyle bakalım. Yılan zehirini niye akıtmıyor?"

Jürgen geliyor karşımdaki bir sandel-yeye oturuyor:

"Senden özür diliyorum. Biliyorum. Çok kaba davrandım. Fakat kendimde değildim. Bunalımlar içindeydim. Aile düzenimiz bozdu. Annem ile babam geçinemiyorlardı. Adeta bana saldırıyorlar, tüm öfkelerini benden çıkarıyorlardı. Evde rahat ders bile çalışmıyordum. Problemler tutsak etmişti beni. Sonra, sen beni deli ediyordun."

"Ben mi?" diye soruyorum şaşkın.

"Evet sen" diyor Jürgen. "Senin de problemlerin vardı. Hem de büyük problemler, acı problemler. Fakat senin o gülüşün dudaklarından eksilmiyordu. Tüm zorluklara rağmen direniyordun. İşte! Beni deli eden bu direnişindi. Bir Türk kıızı benden mutluydu. Çekemiyordum seni."

Susuyor. Konuşmak istiyor, konuşmuyor. İçimi çekiyorum. Ondan gördüğüm tüm hakaretleri bir anda unutuyorum. Daha demin yukarıda karamsarlığa düşen, Jürgen? Kızan ben değil miydim? Niye değişti Jürgen birden? Bunun bir nedeni olmalı.

"Niye Jürgen? Niye böyle iyi davranıyorsun bana?"

"Niye mi? Bir kardeşim oldu bir kaç saat önce. Acılar, problemler kayboldu. Minicik bir yaşam, ailemizin dağılmasını engelledi. Annem ve babam ayrılmaktan vazgeçtiler. Birden o amansız yalnızlıktan, o gürlütlü kavgalardan kurtulduğumu hissettim. Bunalımlar geride kaldı. Utandım kendimden. Sana yaptıklarım-dan."

Gülüyorum: "Demek yeni doğmuş bir bebeğe borçluyum, senin hakaretlerinden kurtulmayı?"

"Hayır, sadece kardeşim değil aklıma başına getiren. Sana o saçma şeyleri söyledikten sonra başkaldırman. Bağırıp, çağırman. Olmadık küfürleri yüzüme fırlatman. Sonra da ağlaman. İşte, bu hareketlerini beni utandıran Sevim."

Başımı yere eğiyorum: "Sus, konuşma artık. Hepsi geride kaldı. Geleceğe bakalım. Arkadaş olalım."

"Bir neden daha var" diyor Jürgen.

"Tanja ne samimi arkadaşın. Ondan çok hoşlanıyorum. O ise bana sinir oluyor. Sana iyi davranmam bundan sonra biraz da kendi çıkarım için olacak."

Kanapedeki yastığı alıyorum. Jürgen'in suratına fırlatıyorum.

Dört Eşek

Hüseyin AKDEMİR

Güm, güm, güm... Ey Ahali! Duyduk duymadık demeyin! Muhtarımız Veli Efendi... Güm, güm, güm... Köyün bütün erkeklerinin yarım saat sonra, güm, güm, güm... Kör Rıza'nın kahvesinde toplanmasını rica ediyor! Güm, güm, güm...

Aşağıdere köyünün bekçisi Süleyman boynundan asılı davuluyla yağmurun altında sırlı sıklam oldu. Muhtar Veli Efendi'nin dediklerini tüm mahalleleri gezip köylüye duyurduktan sonra, Kör Rıza'nın kahvesine gidip sobanın yanına oturdu. Muhtar ve kahveci de sobanın yanına oturmuş, bir yandan çaylarını içiyor, bir yandan da sobanın sığağında ıslanmış elbiselerini kurutuyorlardı. Kör Rıza kalkıp bekçi Süleyman'a da bir çay getirdi. "Süleyman'ın çayı benden." dedi muhtar.

Biraz sonra yataklık hasta Hacı Arif'in dışında, köy erkeklerinin hepsi kahveye geldiler. Sarı Recep, Topal İbrahim, Cinci Hoca, Sağır Ali, Kamil Çavuş, Karaların Mustafa, dört karlı Gani Dayı, Yalancı Hamdi, Yetim Haydar ve diğerleri.

Muhtar Veli Efendi herkesin tamam olduğunu görünce oturduğu sandalyenin üzerine çıkıp, "Çok bi muhterem Aşağıdere Köyü erkekleri! Bir dakika susup beni dinlemenizi sizden rica ediyorum!" dedi. Herkes sohbetine ara verip muhtarı dinlemeye başladı. "Bildiginiz gibi, altı günden beri aralıksız yağın rahmet hepimizi pek perişan etmiştir. Çocuklarımız okula, hayvanlarımız otlağa gidemez olmuştur. Birçok samanlık ve ahır şimdiden yıkılmış ve harap olmuştur. Şimdiye kadar iki koyun, dört inek ve bir de eşek yıkılan bu damların altında kalarak telef olmuştur. Çok şükür ki şimdiye kadar bir can kaybımız falan olmamıştır..."

Muhtarın konuşmasını kimileri çayını içerek, kimileri de Kör Rıza'ya borçlanmalarını diye çay içmeden dinliyordu. Cinci Hoca da köşedeki san-

dayede tek başına oturmuş, bir yandan doksandokuzluk tesbihini çekip dualar ediyor, bir kulağıyla da muhtarı dinliyordu. Muhtar konuşmasına devam etti. "Bu felakete karşı hepimiz kendi başımıza birşeyler yapmaktayız. Herkes aklının yettiği kadarına bir önlem almaya çalışmakta. Kimisi evinin etrafına taştan, topraktan duvar ördü, kimisi kapısının üstüne set çekti, kimisi de damların üzerine tuz ekip loğladı. Bu dereler gibi akan yağmurla böyle tek başımıza başa çıkamayız arkadaşlar. Bir elin nesi var iki elin sesi var misali hep beraber düşünüp, hep beraber çareler bulalım. Onun in herkes ne yapabileceğimizi söylesin. En doğrusu ve de efendime söyleyeyim en iyisi neyse onu yapalım."

Muhtar konuşmasını bitirip tekrar sandalyesine oturunca kahvenin içinde kısa bir süre mırıldanmalar oldu.

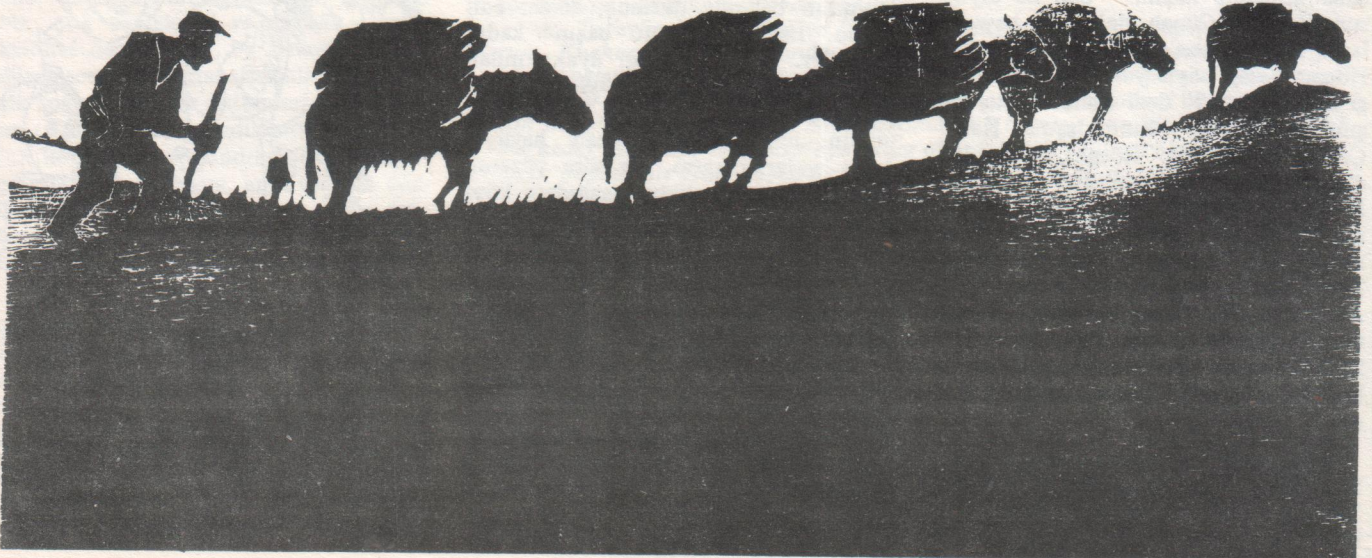
Hüseyin Akdemir 1959'da Erzin-can'da doğdu. Türkiye'de liseyi bitirdikten sonra, 1979'da F. Almanya'ya geldi. Bir süre Krefeld'de Fachhochschule'ye devam etti. Daha sonra buradan ayrılıp Duisburg Niederrheinische Musikschule'nin Gitar ve Armoni bölümüne başladı. Dört yıldan beri yazınla uğraşmakta. Çoğunlukla gülmeye öğeleri taşıyan kısa öyküleri bugüne kadar bir çok Almanca ve Türkçe dergilerde yayımlandı.

"Muhtar haklı konuşuyor." dedi Karaların Mustafa. Yetim Haydar, "Evet haklı. Yalnız yapılacak bir iş değil bu." Sağır Ali'ye neler olup bittiğini yüksek sesle anlattılar. O da, "Evet, muhtarın hakkı var." dedi

Muhtar herkese tek tek fikirlerini sordu. Kimisi ilçeye haber verelim dedi, kimisi Ankara'ya tel çekelim kimisi de "Hiç bir şey yapamayız. Oturup yağmurun dinmesini bekleyelim." dedi. Sıra Kamil Çavuş'a gelince, "Sen ne dersin Kamil Çavuş?" dedi muhtar. "Ne de olsa askerdeyken çavuştun. Böyle

şeylere aklın erer senin." "Ne aklım erecekmış benim yahu!" dedi Kamil Çavuş. "Böyle şeylere senin aklın daha iyi erer. Boşuna mı muhtar seçtik seni?" dedi şakayla. Çavuşun bu sözüne herkes güldü. Dört karlı Gani Dayı "Benim bir fikrim var." dedi. "Eğer arkadaşlar müsaade ederse ben de fikrimi söylemek istiyorum...Hani dört yıl önce yağmur yağmıştı da büyük bir kuraklık olmuştu. Kıtı olduydu da eve ekmek getiremez olmuştuk... " Yetim Haydar Gani Dayı'nın sözünü yarıda kesip, "Şimdi kıtlık yok Gani Dayı. Şimdi her taraftan seller akıyor!" dedi. "Biliyorum biliyorum, sözümü kesme de dinle. Ne yapmıştık o zamanlar? Cinci Hoca'ya gidip de bu işe bir çare bul dememiş miydik?" "Hee..." dediler ötekiler. Gani Dayı konuşmasına devam etti, "Cinci Hoca ne demişti? Yağmur duasına çıkalım demişti. Hem de duaya çıkarken yeni doğmuş süt kuzularıyla koyunları beraber götürüp, orada birbirinden ayrı tutmuştuk. Biz Cinci Hoca'nın arkasında duaya durmuşken, birbirinden ayrı duran kuzularla anaları melediler ki, yer gök inleyiverdi. Sonra ne oldu? Yağdı mı yağmadı mı?" "Hee, yağdı." dedi Kamil Çavuş. "Oniki gün sonra biraz çiseledi." "Olsun!" dedi Gani Dayı. "Yağdı ya sen ona bak! Şimdiye demek istiyorum ki, biz en iyisi şimdi yine Cinci Hoca'ya soralım. O bir yolunu bulur elbet." Diğerleri "Soralım." dediler.

Cinci Hoca tesbih çekmeyi bıraktı. Herkesi şöyle bir süzdü. Konuşma sırasının kendisine geldiğini biliyordu. Birşeyler söylemesi gerektiğini de. Bir iki öksürdü. Boğazını temizler gibi yaptı. "Yüce Allah'ımız, dert verir ama dermanını da beraberinde verir." dedi. "Yeter ki biz ona inanalım, gösterdiği doğru yoldan gitmesini bilelim." "Ne yani Hocam?" dedi Kamil Çavuş. "Biz Allah'a inanmıyor muyuz? Çok şükür köyümüzün hepsi yıllardır namazında niyazında. Bunu sen hepimizden iyi bilirsin. Bugüne kadar köyümüzde bir tek komünist çıkmış mıdır? Bir tek öğretmen gelmişti köyümüze onu da dövüp kovmadık mı? Senelerdir Halk

Nigar İdik

DIE WAHRHEIT

Du wolltest nicht nur träumen,
sondern die Wahrheit erleben,
hast Kind und Kegel eingepackt,
kamst in ein Land,
dessen Name alles sagte.
Du sahest viele Gesichter,
doch wußtest Du nicht
was dahinter war.
Du hattest straken Rücken,
sie verpaßten Dir Krücken.
Dicke Autos hast Du Dir angeschaut,
Dein Fuß reichte nicht zum Gaspedal.
Schöne Häuser gab es auch,
doch sie hatten keinen Garten.
Du wolltest Dich wehren,
Du wolltest Dein Recht
Du hattest kein Kraft.
Du pakttest Kind und Kegel
und gingst zurück dahin,
woher Du als armer Mensch kamst
und als armes Schwein keimkehrst.

NIGAR İDİK

1964 yılında Ankara'da doğdu. 10 yaşındayken F.Almanya'ya geldi. Orta eğitimini tamamladıktan sonra bir süre berber olarak çalışan Nigar İdik şiirin yanı sıra kısa hikâyeler de yazıyor.

Ondört şiirinin yer aldığı İlk kitabı "İkinci Nesil Yazıyor" dizisinde yayınlandı.

Nigar İdik Duisburg'da yaşamaktadır.

Partisi'ne bir oy çıkmış mıdır köyümüzden? Yok. Öyleyse yüce Allah'ın bize bu yaptıkları reva mıdır?" "Haşa, sümme haşa" dedi hoca. "Allah'ın işine karışılmaz!" "Sadede gel hocam" dedi muhtar. "Ne yapalım onu söyle sen. Duvaya mı çikalım dedi, kurban mı keselim, ne yapalım?" "Ashnda bu rahmetin aralıksız yağması beni de derin derin düşündürüyor." dedi Hoca. "Kaç gündür kitapları karıştırıp duruyorum, elbette bu için bir çaresi var, yok değil amma..." "Aması ne Hocam?" "Bu iş için bize dört eşek lazım."

Kahvedeki herkes tuhaf tuhaf bir birinin yüzüne baktı. Kimisi gülmek için kendisini tutmaya çalıştı. Cinci Hoca devam etti, "Sabah namazından sonra bu dört eşiği derin bir su kuyusuna atmamız lazım." "Sen ne diyorsun Hoca! Günah değil mi hayvanlara?" "Bunu ben söylemiyorum." dedi Hoca, "Kitap böyle yazıyor!" "Bu hangi kitap hocam?" dedi Kamil Çavuş başını sallayarak. "Zındıklaşma Kamil Çavuş!" dedi hoca. "Hocam, bu eşekleri diri diri mi kuyuya atacağız?" dedi Sarı Recep. "Diri diri" dedi Hoca. "Sonra bu kuyuya bir avuç buğda, bir avuç un ve bir de ekmek atmamız gerek. Eşekler suda boğuldıkları zaman yüce Allah'ımız 'Yağdırdığım bu kadar rahmet, içirdiğim bu kadar su yeter. Kullarıma ekmek için un, un için buğda lazım.' diyecek, yağmurunu kesecek." dedi.

Kahvedeki konuşmaların sonunda Sarı Recep, Gani Dayı, Kel Durmuş ve Yalancı Hamdi zaten yaşlı olan eşeklerini bu iş için vermeye razı oldular.

Ertesi gün sabah namazından sonra köyün erkekleri okulun oradaki derin kireç kuyusunun başında toplandılar. Bu kireç kuyusunu okulu yaparken açmışlar, bir daha da kapatmamışlardı. Şimdiye kadar kaç tane tavuk bu kuyuya düşmüştü de kurtulamamıştı. Birkaç defa okula giden çocuklar düşmüş, ölümden zor kurtulmuştu. Aralıksız yağın bu yağmurdan sonra da kireç kuyusu yağmur sularıyla iyice dolmuştu.

Zavallı dört eşek herşeyden habersiz, başlarına geleceklere bilmeden yağın yağmurun altında ıslanmış, iyice birbirlerine sokulmuşlardı. Dört beş kişi bir olup, birinci eşiği kuyuya doğru çekmeye çalıştılar. Eşek, başına geleceklere anlamış gibi ayaklarını yere çakmış, diretiyordu. Cinci Hoca kuyunun başında durmuş, dualar ediyordu. Eşiği kuyunun başına kadar getirdiler. İki kişi eşiği ayaklarından tutup yere serdiler. Böylece eşiği yerde sürükleyip kuyuya attılar. Kuyunun içinde hayvan can havliyle acı sesler çıkarıp, bir süre yüzerek dışarı çıkmaya çalıştı. Aşağıdere köylüleri ikinci eşekle uğraşırken kuyudaki eşiğin sesi soluğu kesilmişti. Diğer üç eşiği de döverek, sürükleyerek zorla kuyuya attıktan sonra, Cinci Hoca'nın dediği gibi, kuyuya bir avuç buğday, bir avuç un ve bir de ekmek atıldılar.

Hocanın son duasından sonra bazıları dağılıp evlerine, bazıları da kör Rıza'nın kahvesine iskambil oynamaya giderlerken yağmur tüm şiddetiyle yağmaya devam ediyordu...

29.Ocak 1986, Mülheim

BİZ OKLIYORUZ,
SİZ NE YAPIYORSUNUZ?

Genel bir yanılmanın üzerine gitmek

Coğrafya'nın belirleyici ölçü alındığı genel bir kültür değerlendirmesi, genel bir doğru olabilir mi? Ulus temelinde varılan bir yargı, sosyal bir topluluğun ortak kültürünü tanımlamaya yeter mi? Türk olmaya bağlanan, nüfusunun çok büyük bir çoğunluğu "sayısal" verilerde belirli bir dine bağlı görüldüğü için, belirli bir dine bağlanan genel kültür tanımlamaları, bir olguyu bütün yönleriyle anlatabilir mi? Bir insan ömrüne sığan küçük zaman dilimlerinde, insanları şaşkına döndüren hızlılıkta bir değişim yaşanıyorsa bir ülkede; bu ülkenin genel bir tanımlama içinde kültürel değerleri sınırlanabilir mi? Bütün bunların ötesinde, geçmişle kültür bağları kopartılarak yoğun bir hafıza kaybına uğratılmış, dış dinamiklerin belirleyici olduğu dayatma süreçlere sokulmuş bu anlamda da ait olduğu ekonomik sosyal çevrenin yapısına uygun arayışlara itilmiş bir topluluğun ortak kültüründen söz edilebilir mi?

Kimi onyılları kapsayan arayışın kendisinin bir kültürel tanımlamaya denk düşüşü; kimi gelenekselliğin kopartılmış bağlara karşın cılız, hastalıklı sürüşü; kimi daha çok dış dinamiklerle yönlendirilmiş batıcı-laik anlayışın tutsağı oluş ve bunların üstüne, yirmibeş yıllık bir göçün getirdiği kişilik parçalanışları... yeni yönelişler... ve bunların üstüne Türkiye'de altıncı yılına giren süren karanlık ve cehaletin egemenliği, bu olgunun üzerimizdeki izleri...

Sonra, son yıllarda akbabalar gibi başımızda dönüp duran işsizlik, savaş korkusu, toplumsal güvensizlik, çevre kirliliği, tasarruf önlemleri adına kurulan kültürel kaynaklar, günlük ekmeğin, günlük gerçeğin ardına düşüş, yarınsızlık!

Evlerimizi süsleyen Meryemana tabloları, düğünlerimizde viski-kola, yangınlardan, kanallardan çocuk kurtaran kahramanlar, yayınlarımızda "yazarın çıkacak romanları" duyuruları, dehşet verici Türkçemiz, gündüz insan, gece kurt görevlilerimiz, yetkililerimiz, uzmanlarımız, edebiyat mekteplerimiz, ... Yani biz: çok değişkenli ve değişik sosyal-kültürel çevrelerden, bu çevrelere denk düşen sosyal değerler sistemleriyle, değişik sosyal değerler sistemleri topluluğuna (FAC) gelip, getirdiklerimizi çoğunluk korumaya, zorlandıkça yenilemeye, giderek değiştirmeye, ama tüm bu düzlemlerde en azından bir alış-verişe sokmaya çalışan biz. Biz; giderek daha çok buralı değerlerle yaşamı kucaklayan biz.

Biz, inançla bilimin büyüülü karışımında bugünden korkan, bugünün sadece bir parçası olan, dün kurtuluş aramaya soyunan biz.

Yani, bir dolu "biz" varız. Her bir "biz"de yeni bir anlam kazanarak bir dolu "milli kültür", bir dolu "Türkiyeli kadın", bir dolu "Türk ailesi", bir dolu "erkek", onlarca değişik "Türk müzi-

ği" tanımı, onca çok "İslam", göçmenlik sürecinde onca çok "uyum", onca çok "özümleme" var. Devinen, değişen, değiştiren, dövüşe, dövüşe yürüyen, canlı, capcanlı, harıl harılız biz. Sorun ne! Belki de bütün "biz"lerin ortak paydasında gereksinim duyulan, ama tek tek tüm "biz"lere yeni, bu nedenle biraz da korkutucu gelen, "kentlileşmiş bir topluluğun ortak çıkar bilinci". Böylesi bir "ortak çıkar bilinci"nin hayata yazılması da, tüm "biz"leri tanımlayacak veriler sunacak hepimize. Bir yanıldan kurtulmuş olacağız. Sorun biraz da "kentlileşme" sorununu değil mi? Göçün yönü kentleri gösterdi bize hep, yakın tarihimizde. Göçle taşralaşan kentlerde yaşadık yaşamasına, ama, gücümüz yetmediyse, yetmeyecekse, ne anlamı olabilir direnmenin? Üstelik kentlerde, kentlileşebilenler dik başlı yaşayabilir, eşit haklara ulaşır, ayakları yere basan kavgalar verebilirler. Kentli bir biçim sınıfsallık: kendini kentte var etti, yine orada tamamlayacaktır yaşam sürecini.

Çevreye ilgisiz, kaderci bir kişilik yapısından; kötü bürokrat iyi devlet baba imajından; kırsal yaşama yetebilen geleneksel kültür örüntüsünden, kısacası "köylü dünya görüşü"nden adım adım ayrılarak; ikincil ilişkilere, örgütlere,

devlete değil kendi toplumsal gücüne inanmaya başlamak, biçimsel kurumlar ve bunların örgütleniş karşısında şaşkınlıktan kurtularak, bunları denetlemeye başlamak, kontrol ağırlıklı bir biçimsel örgütlenmeden hizmet ağırlıklı bir örgütlenmeye yol alırken hizmet gereksinimlerini, örgütlenerek, olanaklarını birleştirerek, bir çıkar grubu oluşturarak yöneticilere baskı yapma yoluyla sağlamaya çalışmak ve kendini bu işlemleriyle tanımlamak: önümüzdeki kültürel değişimin de, yaşamakta olduğumuz kültürel değişimin de adı olmak zorundadır.

Kentte yaşamak, kentlileşmeyi zorunlu olarak getirmeyebilir. Geleneksel kültür örüntüsü, kentte yaşamaya karşın sürebilir. Sorun, kentlileşmeyi toplumsal bir eyleme dönüştürerek, içinde yaşadığımız topluma yeni çıkar örgütlenmeleri yoluyla yeni dinamikler kazandırmak, tek tek yaşanacak acıları, ortak başlırlara dönüştürmek sorunudur.

Böyle bir sürecin içinde ancak kimi özelemler gerçekleşme olanağı bulabilirler. Böyle bir sürecin içinde sınıfsal dayanışmalar anlamlarını güçlendirirler. Kültürel alış-veriş böyle bir sürecin içinde gerçek ürünlerini verir. Halkın beğenileri, beğenilerimiz yükselir. ●

Boşlukları doldurmak... Cemil FUAT

Hayret ediyorum... Yanıbaşımızda, Gelsenkirchen'de bir Türk bilim adamı: Serol Teber. Yazıyor, durmadan yazıyor... Her ay dergilerde yayınlanan makaleler, araştırmalar, tezler ve birbiri ardından çıkan kitaplar. Bu ne denli yoğun bir birikim?

"Davranışlarımızın Kökeni" ilk kez 1975'de yayımlandı. Bugüne dek üç baskı yaptı. 1980'de "İşçi Göçü ve Davranış Bozuklukları" çıktı. Bu kitap Almanca da yayımlandı. Ardından "Doğanın İnsanlaşması"(1982), "İktisat" (1984), "Nükleer Savaş ve Gezegenin Biyolojik, İklimsel Yıkımı" (1985) ve en son "Picasso" (1985).

Her biri birbirinden ilginç, her biri de apayrı alanlarda yapıtlar. Bildiğim kadarıyla Dr. Teber çalışmalarını şimdi de tarihsel alanda, özellikle İttihat ve Terakki dönemi üzerine yoğunlaştırıyor. Belgeler araştırıyor, yeni birikimler topluyor.

Üzülüyorum... Bunca zaman sanatta, edebiyatta, felsefede, politikada, tarihte, kısacası her alanda öylesine geniş boşluklar, öylesine derin yarıklar oluşmuş ki. Ve biz boşlukların getirdiği öylesine müthiş bir ilgisizliğe, değer bilmezliğe ve 'tepkisizlik' alışkanlığındaız ki. Bazen bana sanki çoğu yazı, çizi, yontu bir sonsuzluğa yuvarlanıp yitiyor gibi geliyor.

Dr. Teber'in "İşçi Göçü ve Davranış Bozuklukları" adlı yapıtını düşünüyorum. Kuşkusuz kendi alanında tek ve son derece ilginç bir yapıtı. 1960'lı yıllarda başlayan ve Türkiye toprağından milyonlarca insanı koparan "büyük göç"ün ruhsal etkileri üzerine onlarca yapıt sayamayız. Ama kendi alanında tek ve son derece ilginç bu yapıtı kaçımız okuduk? Üzerine kaç eleştiri yayınladık? Ne kadar tartıştık? Kaç gazeteye haber olarak iletтік? Bunca birikim, bunca çaba ve böylesi bir yapıt başka türden bir ilgiye layık değil miydi?

Boşluklar kuşkusuz bir zaman gelecek, Dr. Teber ve onun gibilerin çabalarıyla yavaş yavaş dolacak. İlgisizlik yerini giderek öğrenmeye, susamışlığa, değer bilmezliğe yerini her yapıt karşısında dikkatli bir saygıya, tepkisizlik ya da gözükkara tepkicilik yerini bilime ve sağduyuya dayalı eleştiriye bırakacak. Fakat bu arada korkarım bir çok değer de heba olacak. Çünkü, boşlukların bilincinde olan bunları neresinden dolduracağını bilemez bir telaşla çabalayan Teber'ler uzmanlaşmamak, derinleşmemek tehlikesiyle karşı karşıydırlar.

Soruyorum... Bizler biraz daha merak, biraz daha değerbilirlik, biraz daha titiz bir yaklaşım göstererek Teber'lere yardımcı olamaz mıyız? Onları birikimlerini derinleştirmeye özendiremez miyiz? Hatta zorlayamaz mıyız? Öylece bakıp yürümek, dinleyip geçmek, okuyup atmak yerine bize sunulana ilgi göstermekle, onlar üzerine düşünmek ve tartışmakla, olumlu olumsuzu birbirinden ayırmaya çalışmakla, değerlere önyargısız, hesapsız sahip çıkmakla...

Sanırım boşlukları doldurmanın bir koşulu da budur.

Max von der Grün ile bir söyleşi

“Türkiye’yi çok seviyorum”

Yücel FEYZİOĞLU

- Kitapların kaç dilde yayınlandı?
- 33 dilde.

Türkçe’de de kitapları yayınlandı Max von der Grün’ün. Bir bölümünde Türkiye’yi anlattığı bir de anı kitabı var. "Wenn der tote Rabe vom Baum faellt". Çok zevkle okumuştum. Madencileri anlattığı öykülerini de çok seviyorum. "Irrlicht und Feuer" adlı romanını belki de Almanca yetmediği için, çok iyi anlayamadım. "Kaygan Toprak" adıyla Türkçe’de de çıkan "Stellenweise Glatteis" romanı çok güzel, hemen sarıveriyor insanı. Daha iki düzineye yakın kitabı var. Bunun dört tanesinin filmi yapılmış, biri: "Vorstadtkrokodile" adlı çocuk kitabı. Bir milyonun üzerinde baskı yapmış...

- Max, kışkırtıcı bir soruyla söyleşiye başlamak istiyorum, dedim. Tedirgin oldu, yüzü ciddileşti, gözlerimin içine dikkatle bakmaya başladı. Sürdürdüm:

- Her sanatçının başışlanır bir eksiği oluyor. Örneğin: Dünyaca ünlü yazarımız Aziz Nesin cimriliği ile de ünlüdür. Fakir Baykurt’un eli ile cebinin arası yüz kilometrelik yoldur.

Birden kahkahayı kopardı. Daha sorumu duymamıştı bile. Yüz kilometrelik yol hoşuna gitmiş, durmadan gülüyordu. Sakinleşince sordum:

- Sen de cimrisin. Neden?

- Tam tersine! Ben cömertim, dedi. Böyle bir soru beklemiyordu. Param olmadığı zamanlar bile cömerttim. Ama sevdiğime karşı.

"Sevdiklerime karşı" deyince benim soru anlaşıldı.

Tabi bu, işin şakası. Asıl amacımız Max von der Grün’le bir söyleşi yapmak. Grün Alman edebiyatının en önde gelen yazarlarından biridir. 1926’da doğmuş, ikinci dünya savaşı sonlarında Amerikalılara tutsak düşmüş ve üç yıl boyunca tutsak kampında kalmıştır. 1951-1962 yılları arasında maden işçiliği yapmış, 1963 yılından bu yana da serbest yazar olarak çalışmakta ve Dortmund’da oturmaktadır.

Ayda birkez NRW-Yazarlar Sendikası toplantısında karşılaşırsız onunla. Kitaplarının baskısı milyonlara ulaşan yazar, bu değil izlenimini verir size. Alçak gönüllü, fıkralar anlatan, gülünce yürekten gülen dost bir insan, güzel bir yazar. Toplantı bitince hep ona dikkat ederim nedense. Süklüm püklüm kalker, gocuğunun yakasını kaldırır, Rainholdi kilisesine doğru yürüyüp gider. Maden işçiliğinin yorgunluğunu hala sırtında taşıyor gibidir. İçim ezilir.

- Ne zaman yazmaya başladın?

- Bunu yanıtlamak çok zor. 16-17 yaşında mıydım, bilmiyorum. İlk kitabımın ne zaman yayınlandığını sorarsan, 1962. Andre Gide’nin güzel bir sözü var. Sormuşlar ne zaman yazmaya başladın? Doğduğumdan beri, demiş. Doğru buluyorum bu sözü.

“Türkiye kültürü Batı kültürü ya da hristiyan dünyası kültürü değil... Ama Güney Amerika yazarlarının bizde de çok okuru var. Çünkü onlar da Batı kültürünün içinde yer alıyor.”

Aslında konuyu bir noktaya getirmek istiyorum. Sebep şu: Bazı arkadaşlarda bir batı hayranlığıdır ki; "Bizde büyük sanatçı çıkmaz" demeye kadar götürüyorlar işi. Ve farkında olmadan bu kompleksin altında hem eziliyor, hem de çevrelerindeki insanları eziyorlar. Böylesi arkadaşlara yanıt olması bakımından bir batılıya somut soru. Bakalım ne diyor.

- Max, bizde tanınmış batılı yazarlar hemen çevriliyor, tirajlar az da olsa, bizim yazarlar kadar okunuyor. Sizde ise tiraj yüksek olduğu halde bizim yazarlar çevrilse de ilgi görmüyor, ya da ilgi çok az. Somut bir örnek vermek istiyorum. Aziz Nesin yıllar önce İtalya’da Altın Kirpi birincilik ödülü-

nü aldı. Aynı edebiyat yarışmasında Efraim Kishon ikinci oldu. Bu, rastlantı değildi. Yoğurdum karadır diyen olmaz ama Aziz Nesin gerçekten de bence her zaman Kishon’a fark atar. Fakat Federal Almanya’da Aziz Nesin’in tirajı toplam 40 bini bile bulmuyor, ama Efraim Kishon’un toplam tirajı 14 milyon. Bize karşı bu ilgisizlik neden?

- Bana göre yayıncıların ilgisi var. Okuyucu ilgisi ise oldukça dar. Geleneksel kültürel ayrılıklardan kaynaklanıyor bence. Türkiye kültürü batı kültürü değil ya da hristiyan dünyası kültürü değil... Ama Güney Amerika yazarlarının bizde de çok okuru var. Çünkü onlar da batı kültürünün içinde yer alıyor. Örneğin bizde çok az Japon yazarı, Çin yazarı, hint yazarı tanıyoruz. Her ülkede büyük yazarlar var. Arnavuluk’un nüfusu 1,8 milyon. Oradan çok büyük bir yazar tanıyorum kitaplarını İngilizceden okudum. Ama onu bizim yazarlarımız bile bilmiyor...

Rahatlıkla şunu diyebiliriz, Türkiye’den Nazım Hikmet biz de çok tanınmıyor, kitapları büyük tirajlar yapıyor.

- Çok istisna bir olay ve kitap baskılarında Efraim Kishon’un yanında devdede kulak gibidir.

“... farklı bir kültürden, gelenek ve görenekten geliyoruz. Dili ayrı, esprisi ayrı, anlatımı ayrı, ekonomisi farklı. Asıl sebep burada yatıyor bence.”

- Evet haklısın. Bir şey daha yanıt vermek istiyorum. Büyük tiraj yapmak ödül almaya bağlı dedim. Örneğin üç yıl önce Nobel Edebiyat ödülünü Çekoslovak Şairi’nin hiç bir kitabı Federal Almanya’da satılmadı, bir okur çevresi edinemedi. Demek istediğim, farklı bir kültürden, gelenek ve görenekten geliyoruz. Dili ayrı, esprisi ayrı, anlatımı ayrı, ekonomisi farklı. Asıl sebep burada yatıyor bence.

- Türkiye’den işçilerin Federal Almanya’ya gelişi 25 yılı buldu. Fakat burada yaratılan edebiyatta yeni yeni bir canlanma gözleniyor. Sence neden?

- Bu konuda kesin birşey söylemek zor. Birçok etken var bunda. Bir başlık altında toplamak olanaksız. Ben kendimi sizin yerinize koyuyorum. Türkiye’de yaşasam, yazarlık ekmeğimi kazanaçak olsam gene Almanca yazmak zorundayım. Birine çevirtirmek durumundayım. Örneğin sen apayrı bir kültürden geldin, orada büyüdün, başka bir eğitim gördün, kendi insanlarını tanıdın. Buraya gelince apayrı bir kültürle, ayrı bir toplumla karşılaştın. Zorluklarla karşılaşmanın doğal. Ben de Türkiye’ye gitsem aynısı olurdu. 1933’de de bizden birçok ülkelere giden sanatçılar oldu. Bunlar-

Edebiyat Dersleri 1

Mevlüt ASAR

Anadil Dersleri'nin sorunlarından biri de okutulacak kitap sorunudur. Öğretmenlerin bu konudaki yakınmaları F. Almanya'da Türkçe kitaplar yazımını kamçılıdı. Yeni "kitap yazarları" yeni yayın evleri türedi. Giderek piyasada sayıları artan bu kitapların çoğu eğitsel -yöntemsel ilkelerden yoksun olup "boş-luktan yararlanma" damgası taşımaktadır.

Buna ortam hazırlayan nedenlerden biri de anadil dersleri için bağlayıcı bir "müfredat programı" olmayışı idi. Ne ki, NRW-Kültür Bakanlığınca 1984 te yayınlanan Anadil Tamamlama Dersleri' ne ilişkin 5005 sayılı Öneri-program (Empfehlung) bu boşluğu doldurmada -geç te olsa - ilk adım oldu.

Bu Öneri - Program "yarı bağlayıcı" nitelikte olup Türkçe dersleri için yazılan kitapların burada belirlenen ilke ve amaçlarla uyumu gerekmektedir. Söz konusu ilke ve amaçlar, yabancı öğrencilerin anadil durumlarının analizinden çıkılarak, iki dillilik ve çok kültürlü toplumlarının da göz önüne alınmasıyla belirlenmiştir.

Bu amaç ve ilkeler ölçüt alındığında NRW'da hazırlanan kitapların çoğunun gereksinimi karşılamaktan uzak düştüğü kolayca görülür. Buna karşın, gelişmeleri izleyen ve kitap yazma yetkinliğine sahip yazarların hazırladıkları kitaplar Öneri-Program'daki amaçlara yönelik ders yapılmasına olanak sağlamaktadır.

İşte, bu kitaplardan biri de ÖMER POLAT'ın hazırladığı ve ORTADOĞU Kitapevince basılan EDEBİYAT DERSLERİ I kitabıdır. Ö. POLAT, kitabın hazırlanmasında Türkiye'de egemen olan "Edebiyat Kitabı" anlayışından ayrılarak yepyeni bir yöntem izlemiş. 176 sayfa olan kitap çeşitli yazılı anlatım türleri yanında, Türk Edebiyatı'nı; Halk-Divan-Çağdaş Türk Edebiyatı gibi alt bölümlere ayırarak kavranması kolay bir biçimde veriyor. Ayrıca dil bilgisi konularına da yer ayrılmış.

"Edebiyat Nedir?" sorusuyla başlayan kitap, masaldan röportaja kadar eski ve çağdaş yazın türlerinde, titizlikle seçilmiş metinleri, Edebiyat Eğitimi'ne uyan bir tasarımla sunuyor.

Kitabın ereği, geleneksel anlamda ve başlı başına bir "Edebiyat Dersi" ne araç olmak biçiminde gözüküyor. Aksine Türkçe Anadil Dersleri'nin bütünlüğü içinde "Yazınsal Metinleri Okumak/Değerlendirmek" bölümüne yönelik. Yukarıda değindiğim Öneri - Program'da bu bölümün hedeflerinden bir kısmı şöyle sıralanmaktadır:

- Anayurdun yazınsal geleneği hakkında toplu bilgi edinmek
- Anayurttaki yazınsal geleneğin özelliklerini örnekler üzerinde öğrenmek
- Halk Edebiyatı'ndan örnekler incelemek

-Çağdaş lirik şiirleri ve kısa öyküleri okumak, bunların içeriği ile toplumsal gerçekler arasında ilişki kurmak ve kendi kişiliği üzerinde yaptığı etkiyi kavramak

-Bir metnin bildirisi ve etkisini belirli bir görüşle açıklayabilmek...

Bu hedefler/amaçlar bağlamında kitabı inceleyerek şu saptamalara ulaşıyoruz:

- 1- Kitap Edebiyat Geleneğimizi kalın çizgileriyle yansıtmak kapsamında
- 2- Seçilen örnekler, bu geleneğin en yetkinlerinden oluşuyor (Dede Korkut, Yunus Emre, Pir Sultan, Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Orhan Kemal, M.Şevket Esenal, Sait Faik ve diğerleri...)
- 3- Halk Edebiyatı'na layık olduğu yer veriliyor ve Divan Edebiyatı'na ilişkin bir biçimde, kısaca değiniliyor
- 4- Çağdaş öyküler öğrencilerin düzeyine ve ilgi alanlarına uygun olarak seçilmiş
- 5- Metinlerin incelenmesi ezbercili-

"Türkiye'yi çok seviyorum"

dan Türkiye'ye, Sovyetler'e gidenler de oldu. Fakat oralar birer ara istasyondur. Oradan yine batı ülkelerine geçtiler. Ve kendi kültür bölgeleri olduğu için çok zorluk çekmediler. Ama sizlerin zorluk çekmeniz, edebiyatınızın yeni yeni canlanması çok doğal.

- Sence burada yabancıların yarattığı edebiyatın Alman edebiyatına bir katkısı olacak mı?

- Evet. Buna inanıyorum. Az veya çok birbirini hareketlendirecektir.

- Günlük nasıl çalışıyorsun?

- Hergün saat 8'de çalışma masama oturuyorum. Saat 14'e dek. 14'de karım okuldan geliyor. Bir saat yürüyüşe çıkıyoruz. Hareket etmeğe ihtiyacım var. Bunu hergün düzenli yapıyoruz. Öğleden sonra bazen çalıştığım oluyor. Saat 8-14 arası birşey yapamamışsam, tüm gün yapamıyorum. Bir de saat gece 10'da karım yatmaya gidince çalışma odasına geçtiğim oluyor. 2-3 saat ağustosta yayınlanacak olan romanımın düzeltmesini yapıyorum. Ama çok seyrek.

- Arkadaşlarınla, çevrenle ilişkilerin nasıl?

- Biliyorsun bir sempatik arkadaşlar var, bir de sempatik olmayanlar. Sempatik bulduklarımınla yakın ilişkilerim var. Örneğin: Engelman'la, Günter Wallraff'la, Günter Grass'la... Ayrıca yalnız Federal Almanya'dan değil. İsviçre'den, Avusturya'dan, Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden yakın ilişkide olduğum arkadaşlarım var. Bunlarla sık sık buluşamazsak bile haftada birkaç kez telefonlaşarak yüreğimizi birbirimize açıyoruz.

ğe yönelik bir yöneme değil kavraymaya ve eleştiriye açık bir yöneme dayandırılıyor

6- Dil bilgisi konuları "fazla yer verilmiş" kanısı uyandırmakla ağırlık "tümce bilgisi" konusuna veriliyor, bu da Almanca ile karşılaştırmalı dil bilgisi öğretimine uygun. Türkiye'deki benzerleriyle kıyaslanmayacak kalite ve düzeyde olan kitap, 9. ve 10. sınıf seviyelerindeki öğrencilerle yapılacak Türkçe-Anadil dersleri için önerilebilir.

- Bildiğim kadarı ile 1981 yılına dek tatilini hep Türkiye'de geçiriyordun. Artık gitmiyorsun, neden?

- Dikkatlerin üstüme toplandığı yerlere gitmiyorum. 1970'e dek Yunanistan'a gittim. Arkamdan izlendiğimi farkedince politik durumun değiştiği güne dek gitmedim. Türkiye'ye gitmeyi istiyorum. Bu ülkeyi seviyorum. Geçmediğim km karesi yok gibidir. Bazıları der ki, Türkler arasında sempatik olmayan insanlar var. Ona bakarsan bizde daha çok böylesi var. Benim Türkiye'de hiç olumsuz deneyim olmadı. Anam der ki, en sıcak dil, yürekteki yüreğe anlaşmaktır. Ben insanlarınla böyle anlaşıyordum. Ama askerler yönetime geldikten beri gitmiyorum.

- Kitapların ne kadar baskı yapıyor?

- Çeşitli sayılarda. 30 bin, 60 bin, 300 bin... 15 bin yapan da oldu. "Vorstadtkrokodile" adlı çocuk kitabım 1 milyon üzerinde baskı yaptı.

- Teşekkür ederim Max, dedim. Kalıp Yazarlar Birliği'nin toplantısına girdik. Max gene espirileri ile herkesi güldürdü. Toplantı bitince yine gocuğunu giyini o büyük insan küçücük adımlarla ufalarak karanlığa karışıp gitti. Sanki maden ocaklarının tüm yükünü sırtında götürüyordu. ●

Ayla Kutlu

Orhan GÖKÇE

1938 yılında Antakya'da doğan Ayla Kutlu, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Edebiyata "Özgür İnsan" dergisinde yayınlanan öyküleri ve kitap tanıtma yazılarıyla adını attı. Bu dergideki yazılarında Aygen Berel takma adını kullandı.

Ayla Kutlu 1977'lerde yayınladığı ilk romanı "Kaçış"la başlattığı yazarlık yaşamına kısa sürede altı kitabı sığdırabilmiş, üreten yazarlarımızdan biridir. Ancak itiraf etmek gerekiyor ki, Ayla Kutlu'nun kısa sürede kazandığı başarılar kimi çevrelerce önemsenmemiş, bu zaman zarfında Bab-ı Ali diye bilinen Türkiye'nin basın merkezi ve sanat dergileri Kutlu'nun kitaplarına gerekli önemi göstermemiştir. Bunda, bu çevrelerin tekelcilik anlayışlarının payı kuşkusuz büyük. Bu çevreler Türkiye'de herkesin bildiği gibi pek ala bir gecede "yıldızlar" yaratabiliyor, yarattığı bu yıldızları ödül üstüne ödüllerle kısa zamanda "zirveye" çıkarabiliyorlar. Ben bu yazıda, bu karmaşık ilişkilerin ayrıntılarına inmeyeceğim. Esasen konumuz bu değil. Benim söylemek istediğim daha çok A. Kutlu ve onun kitapları üzerine.

Ayla Kutlu "Kaçış"la başlattığı edebiyat çalışmalarını, "Cadı Ağacı", "Tut-saklar", "Hüsni Yusuf Güzellemesi" ve "Bir Göçmen Kuştı O" ile sürdürdü ve bugün artık, ona karşı sessiz kalınsa da, kitaplarından hiç söz edilmede de, o edebiyat dünyamızdaki saygın yerine kendisinden emin ama sessiz, dayanaksız vardı.

Ayla Kutlu kimi edebiyat eleştir-menleri tarafından değerlendirilirken, duru dili, gözlem gücü ve nesnel yaklaşımları öne çıkarılmıştır. Gerçekten Ayla Kutlu, hazır kalıpların çemberini zorlamış bir yazar olmak izlenimini okuyucuya kolayca benimsetmiş, bu kalıpları zorlama, gerçek anlamda bir "zorlama"dan çok bir üslup farklılaş-masına ulaşmıştır. Bireyselle toplumsa, uyumlu diyalektik bir bütünlük içerisinde gerçekçi boyutlar kazanmıştır.

Ayla Kutlu'nun romanlarını besleyen kaynak, Anadolu halkının geleneksel kültür mirasıdır. O, bu zengin geleneği roman aracılığıyla okuyucuya ulaştırırken abartmalardan, kolaylıktan ve yapaylıktan uzak bir üslup kullanıyor. Bize yabancı kültür öğelerini ve onların insanlarımız üzerindeki olumsuz etkilerini, bunalımın sardığı insan ögesini, onun bütün boyutlarını başarıyla çizebiliyor, çizdiği tipleri belleklere yerleştirebiliyor "Cadı Ağacı"ndaki Nilüfer bu tipin bir yansıması olarak somutlaşmakta bir roman tiplemesi olarak yerli yerine oturmaktadır.

A. Kutlu'nun roman veya hikaye kahramanları genellikle kadınlardır. Yazar, kadın olmanın da önsesiyle kadınların duyguyu ve düşünce dünyalarına kolaylıkla inebilmekte,

onların bilinmeyen yanlarını daha çok duygu dünyalarıyla gerçek yaşamları arasındaki köprüyü kurabilmektedir. Ancak A. Kutlu kahramanlarını "kadınca" çizmekten, toplumsal kutuplaşmayı kadın-erkek ikilemine indirgemekten kaçınmakta, bu alanda var olan tartışmalara slogancı yaklaşımla katılmamakta, insanı bütün olarak ele almaktadır. Bu yanı ile de Kutlu "kadın sorunları"nın yazarı gibi nitelendirmeleri redetmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında yazarın kahramanları insan bazına oturmaktadır. İnsan onun romanlarında her yönüyle ele alınmaktadır. Ne salt iyi insan, ne de salt kötü insan yoktur. İnsanın davranışlarını belirleyen faktörler çevresi ve toplumsal durumu ile yakından ilgilidir. İnsan, güzellikleri, erdemleri, kötülükleri ve zaafırları ile insandır. Kimi zaman kızdığı insan bir süre sonra sevebileceğin kişidir de. Yeter ki insanda sevebilecek bir yan bulmaya çalışalım ve insanı bu çok yönlü nitelikleriyle görelim. İşte "Cadı Ağacı"ndaki Nilüfer ve onun etrafındakiler; Nilüfer'e zaman zaman kızmakta, alabildiğine saldırganlaşabilmekte, zaman zaman da insan sevgisinin en yücesiyle kucaklayıp öpebilmekteyiz. Bu, "Bir Göçmen Kuştı O"daki Emir Adil Bey içinde böyle...

"Bir Göçmen Kuştı O"

Ayla Kutlu, "Bir Göçmen Kuştı O"da bir aydının, Osmanlı aydınının serüveni anlatıyor. Tarihsel kesit olarak Osmanlı'nın son dönemine denk düşen bu evrede Emir Adil Bey adlı kişinin çevresinde ve onun kişiliği etrafında geçen olaylar, tarihsel bilgimizi zenginleştirirken, dönemin toplumsal-siyasal olaylarını da gözler önüne seriyor. Ancak anlatılan olayların bir dönemin tüm girift siyasal ve toplumsal olaylarını sansittiği söylenemez. Zaten yazarın da böyle bir iddiası yok. Zamanın bu toplumsal olayları Emir Adil Bey'in çevresi ve daha çok onun etrafındaki kadınlarının ve onlara yansıyan yanları ile sınırlı. Emir Adil Bey'in babasının katledilmesiyle başlayan olaylar dizisi, Ermeni kırımının toplumsal boyutları, romanın giriş bölümünü oluşturuyor. Daha sonra küçük Emir Adil Bey'in çocuksuz, iyi yürekli, varlıklı bir aile tarafından evlatlığa alınması, iyi bir öğrenim görmesi, bunun sonucu olarak devrin aydınları arasında saygın bir konuma ulaşması anlatılıyor. Bu anlatım, romanda geri dönüşlerle verildiği için, okuyucu kafasında oluşan çözümlenmemiş sorulara yanıtlar bulabiliyor.

Emir Adil Bey, kendisini büyüten varlıklı aile tarafından yine kendisi gibi evlatlık olan Gülhayat ile evlendiriliyor. Gülhayat ona ikisi erkek üç çocuk veriyor. Ama bu evlilik ikisini de mutlu etmeye yetmiyor. Çünkü aralarında bir sevgi bağı oluşmuyor; ayrıca farklı kültürel çevrelerin iki insanı olarak bir sü-

re birarada toplumsal baskıların sonucu olarak yaşamak zorunda kalıyorlar. Bu evliliğin bir sonucu da Emir Adil Bey'in mutluluğu bir başka kadında aramasına ulaşıyor. Emir Adil Bey'e mutluluğu getirecek kadın kendisini "son osmanlı" diye nitelendiren bir yaşlı adamın kızı olan Nevnihal'dir. Gerçekten de Nevnihal ile Emir Adil Bey'in evliliği mutlu bir birlikteliktir. Saygı ve sevgi üzerine kurulan bir evlilik. Ancak bu mutlu yuva Emir Adil Bey'in devrin egemen güçleri tarafından izlenmesi, vatan hainliği suçlaması ile korkulu günlerle dolar. Gizli polisin gözetiminden kurtulmak ve ulusal kurtuluşlara katılmak için Emir Adil Bey sürekli gizli yaşamak zorunda kalır ve geride bıraktıkları için bu dönem yoksulluk ve çilelerle doludur.

Kurtuluş Savaşı başarıyla sonuçlanmıştır. Cumhuriyet kurulmuş yeni kadrolar başa geçmiştir. Umutlar, beklentiler yüksektir. Ne ki, Emir Adil Bey gelişmelerden hoşnut değildir. Mücadeleyi birlikte omuzlamış insanlar birbirlerine karşı amansız bir kavga verir olmuşlardır. İhbarlar, ihanetler birbirini izlemiş, pek çok yurtsever kurşuna dizilmiş, idam sehpaları çalışır olmuştur. Bu durum Emir Adil Bey'i derindeh sarsmış, onu çirkin politikadan uzaklaştırmıştır.

Emir Adil Bey, karısı Nevnihal'i de yanına alarak doğduğu yöreye gitmeye, sıradan bir avukat olarak bundan sonra ki geleceğini sessiz, sakin bir şekilde kurmaya karar vermiştir. Öyle de yapar. Urfa, doğduğu şehir onun için bir sığınaktır artık.

Romanın son bölümüne doğru, Urfa'daki yaşantı ve eski karısı Gülhayat'la Nevnihal'in ilişkileri, Emir Adil Bey'in ölümü, çocuklarının büyüüp çeşitli görevlere gelişi, güneydoğu anadoluda yaşayan geleneksel büyük aile tipinin özellikleri anlatılmaktadır.

Kısaca özetlemeye çalıştığım Ayla Kutlu'nun son romanı "Bir Göçmen Kuştı O" başından itibaren okuyucuyu saran, roman kahramanlarının duygu ve düşünce dünyasına okuyucuyu da ortak eden bir eser.

Ayla Kutlu'nun şiirsel dili, romanı daha da güzelleştiren, okudukça edebiyatın tadına vardırıran bir yapıya ulaşıyor.

Hikaye-i Hazret-i Dangkalak

Aziz NESİN

Raviya-ı ahbar şöyle rivayet ve nakılan-ı asar böyle hikâyet ederler ki, zaman-ı evailde mi yoksa zaman-ı hazırda mı veya sultan palamut veyahut bilmem kaçınıcı mahmut devrinde mi, memleketin birinde mi, yoksa dünyanın herhangi bir yerinde mi, her ne zaman ve her nerede ise, gayret le utanmaz ve aralanmaz ve tabiatı fevkalade madrebaz ve zekası son derece kıt ve akıldan sakat ve fakat kurnaz mı kurnaz ve lafları dilli düdük ve kendisi hödük oğlu hödük bir kimesne var idi. Günahı ve vebali bilenlerin ve söyleyenlerin boynuna, anın için derler idi ki, dünyada analar doğuramazdı böyle bir hergele, meğer ki bunun gibisi rastgele. Yüksekokuldan diploması var idi ise de diplomasının ne olduğunu bilmez ve okuryazar idi ise de katiyyen kitap okumaz ve imzasını atmaktan başka yazı yazamaz ve Müslüman geçinirdi ise de başı secdeye varmamış bir binamaz ve nam-ü şan ve makam-ı zışan ve pek çok madalya ve nişan sahibi ve zihnen perişan ve gayetle abuksabuk konuşan ve akım der iken okum diyen - sözüm meclisten dışarı - öyle bir dangalak ve daltaban ve dalkılıç ve dalyaprak idi ki tarifi ve vasfı mümkün değil idi. Daima pürhiddet ve daima pürşiddet ve daima pürazamet öyle bir cenabet olup her zaman zart zurt ile ve şart şurt ile iş görür idi.

Hikmetinden süal olunmaz, cenab-ı Mevlam her daim böylelerine yürü ya kulum dediğinden, buna dahi yürüüü deyu buyurmuş, haşa huzurdan bu sayın Dangkalak da öyle bir yürümüş idi ki tutana aşk olsun ve en öne ve en ileriye geçmiş ve baş köşeye kurulmuş idi ve o memleketin halkı da anı başlarına taç ve münasip yerlerine tıkaç eylemiş idi.

Eğri oturup doğru konuşalım ve eğriye eğri, doğruya doğru diyelim ki bu sayın Dangkalak hazretlerinin inkâr edilemez bir meziyeti var idi ve anı teslim etmemiz gerekir. Çalışan ve okuyan ve öğrenen ve bilen insanın hakkını verir ve o kimseden yararlanmasını bilir idi. Öğrenciliği zamanında bütün sınavlarda hep çalışan ve okuyan ve öğrenen ve bilen bir arkadaşının yanına oturmuş ve andan yazılı veya sözlü kopyalar almak yoluyla ve kendisi hiç çalışmadan ve hiç okumadan ve hiç öğrenmeden ve hiç bilmeden sınıflarını tıkrır mıkır geçmiş ve okulunu bitirmiş ve diplomasını almış ve şimdi yaşam boyu hep işbu yöntemi kullanmış ve başarıdan başarıya koşmuş ve bulunduğu yüksek yere gelerek sayın Dangkalak hazretleri olmuş idi ve yine aynı yöntemi kullanmakta idi. Nasıl kimi sinema artistlerinin dublörleri var ise ve film çekilirken tehlikeli sahnelerde gerçek film artistinin yerine bu dublörler geçer ise işte aynen böyle, sayın Dangkalak hazretlerinin de bir dublörü var idi ve bu dublör çalışan ve okuyan ve öğrenen ve bilen bir insan idi. Ancak kendisi için değil sayın Dangkalak hazret-

leri için okur ve anın için çalışır ve anın için öğrenir ve anın için bilir idi. Sayın Dangkalak hazretleri nasıl hiç çalışmıyor ve hiç okumuyor ve hiç öğrenmiyor ve hiç bilmiyor idi ise, dublörü de tam tersine hep çalışıyor ve hep okuyor ve hep öğreniyor ve herşeyi biliyor idi, ancak bu çalışıp ve öğrenip ve okuyup bildiklerini kendisi için değil, sayın Dangkalak hazretleri için bilmekte idi. Dublörün görevi tastamam sinema artistlerinin görevi gibi değil idi. Edmond Rostand nam Frenk yazarının "Cyrano de Bergerac" adlı oyununda olduğu gibi, dublörün görevi, sayın Dangkalak hazretlerine yazılı yada sözlü kopya vermek idi ve bu amaçla anın söylevlerini yazıp hazırlar idi. Sayın Dangkalak hazretleri her nereye gitse dublörünü de götürür ve her nerede ne konuşacak olsa dublörü yazar kendi-

sine verir idi. Ne var ki sayın Dangkalak hazretleri dünyada bir eşi daha bulunmayan bir geveze olduğundan hiç durmadan konuşur ve konuşurken sapı samanı ve şapı şekeri birbirine karıştırır idi ve sayın Dangkalak hazretleri nerde bir kalabalık görse kendini tutamayıp konuşmaya başlar idi. Bu konuşmaları sırasında dublörü her zaman sol gerisinde bulunur ve neler söylemesi gerektiğini ve soruları nasıl yanıtlaması gerektiğini fısıldar ve sayın Dangkalak hazretleri de kendisine fısıldananları kalabalığa söyler idi. Dinleyenler sayın Dangkalak hazretlerinin her konuda herşeyi bilmesine şaşar ve hayran kalırlardı. Dinleyenler gırtlakları yırtılırcasına yaşa diye bağırdı ve avuçları kabanara dek alkış tuttular ve o güne dek bilgili çok insan görmüşler idi ama sayın Dangkalak hazretleri gibi her konuda ve herşeyi bilen ve her alanda konuşabilen başka birini daha görmemişler idi. Her gittiği yerin halkına o yerin tarihini ve coğrafyasını ve herşeyini anlatır ve öğretir idi. Anlatıp öğretmediği hiçbirşey yoktu. Din, ibadet, arkeoloji, turizm, kadın-erkek eşitliği, tarım, nasıl yemek yenileceği, trafik, laiklik, daha da neler ve neler...

Gel gör ki insansoyu çiğ süt emmiş olduğundan dublörü bir zaman sora sa-

yın Dangkalak hazretlerinin gölgesinde kalmak istemedi. Dublör söyle düşünmekte idi: Her bilgi dublörde idi ve okuyan ve çalışan ve öğrenen ve bilen dublör idi ve dublör yazıp eline vermese ve yanı başında fısıldamasa sayın Dangkalak hazretleri kemküm eder ve saçmalar idi ve halk anı ıslıklı ve yuhalar ve belki de kovalar idi ve öyle ise ne diye sayın Dangkalak hazretlerinin gölgesinde kalsın idi?

Dublör öyle bir oyun oynayacak idi ki sayın Dangkalak hazretlerinin hiçbir boka yaramadığı ortaya çıkacak idi. Olacak bu ya, günlerden bugün sayın Dangkalak hazretleri dublörünü huzuruna çağırıp memleketin en büyük kentinde ve halkın önünde çok önemli bir konuşma yapacağını ve bu nedenle o kente ve o kent halkına uygun çok güzel bir söylev hazırlamasını buyurdu. Dublörün aradığı fırsat en sonunda çıkmış idi. Saçma sapan ve altı üstüne uymayan ve hiçbir sözü birbirini tutmayan ve deli saçmasından daha saçmalayan ve yalan dolan öyle bir söylev yazacak idi ki, sayın Dangkalak hazretlerini dinlemeye gelen kalabalık anı yuhalayacak ve ıslıklayacak idi ve sayın Dangkalak hazretleri konuşurken yine sol gerisinde durup biyandan da sözlü kopyalar vererek sözlerini daha karman çorman ve karmakarışık edecek idi ve o zaman nasıl olsa sayın Dangkalak hazretlerinin "sayın" lığı ve "hazret" lığı kalmayacak ve geriye kala kala anadandoğma dangalaklığı kalacaktı.

Beklenen gün gelip çattı. Kalabalık o kentin en geniş alanını doldurmuş idi. Kestirimlere göre kalabalık yüzbin kişiden çok idi. Alanın her yanına hoparlörler konulmuş idi ve sayın Dangkalak hazretleri ile maiyeti erkânı denilen ilerigelenler alanın en büyük yapısının balkonunda arz-ı endam etmişler idi ve dublör her zamanki gibi sayın Dangkalak hazretlerinin sol gerisinde yerini almış idi ve sayın Dangkalak hazretleri önündeki dokuz mikrofondan her yana yayılan konuşmasına başlamış ve konuşması öyle saçma ve öyle gülünç idi ki dublör gülmek için kendini zor tutuyor idi ve gerek maiyet erkânında ve gerek alanı dolduran insanlarda en küçük bir kıpırtı ve ufak bir kıkırdama bile yok idi ve onbinlerce kişi göz ve kulak kesilmiş idi ve sayın Dangkalak hazretlerinin saçmalarını dinlemekte idi. Dublör kalabalığın ıslıklamasını ve yuhalamasını ve bu saçmalara kahkahalarla gülmesini bekleyip dururken söylevin en saçma yerinde o kalabalıktan öyle bir alkış koptu ki, o güne dek duyulan alkışlar yanında hiç kalır ve alkıştan gökkubbesi yıkılacak sanılır ve kent yapılarının pencere camları zangır zangır sarsılır ve yaşa seslerinden yer yerinden oynuyor idi ve alkıştan ve yaşa seslerinden sayın Dangkalak hazretlerinin neler söylediği ve kime söylediği ve niçin söylediği bile anlaşılmıyor idi. Daha ağzından sözün ilk seslemi çıkar çıkmaz alkışlar patlıyor ve yaşa haykırmaları ortalığı kaplıyor ve kıyamet kopu-

(Devamı arka sayfada)

Turgut Uyar yılın şairi

SONSUZ VE ÖBÜRÜ

en değerli vakitlerinizi bana ayırdınız
sağolunuz efendim
gökyüzünün sonsuz olduğunu bana öğrettiniz
öğrendim
yeryüzünün sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
hayatın sonsuz olduğunu öğrettiniz
öğrendim
zamanın boyutlarının sonsuzluğunu
ve havanın bazan kuşa döndüğünü öğrettiniz
öğrendim efendim
ama sonsuz olmayan şeyleri öğretilmediniz
efendim
baskının zulmun kıyımın açlığını
biryerlerde kısıtılıp kalmanın susturulmanın
aşk mutluluğunun ve eski hesapların
aritmetiğinin bile
bunları bulmayı bana bıraktınız
size teşekkür ederim

1985 yılının sonbaharında yitirdiğimiz şair Turgut Uyar "Broy" şiir dergisinin düzenlediği "Yılın Şairi-Yılın Şiiri" yarışmasında okurlar tarafından "Yılın Şairi" seçildi. "Yılın Şiiri" ödülü de yine Turgut Uyar'ın "Sonsuz ve Öbürü" adlı şiirine verildi.

Hikaye-i Hazret-i Dangkalak

(Baştarafı s. 17'de)

yor idi ve dünya kuruldu kuruluhi hiç bir insan topluluğundan böyle bir toplu gürültü ve böyle çağırıp çığırma ve böyle bir haykırıp bağırma duyulmamış idi.

Sayın Dangkalak hazretlerinin söylevi bittikten ve sayın Dangkalak hazretleri balkondan çekildikten yarım saat sonra bile hızını alamayan kalabalığın çılgınca bağırması ve coşkun alkışları ve patirtısı gürültüsü dinmemiş idi. Sayın Dangkalak hazretleri kalabalığın bu olumlu tepkisinden ve sözlerinin etkisinden öyle kıvanmıştı ki böyle söylev hazırladığı için dublörüne teşekkür etti ve maiyeti erkânı da bu kentte etkili bir konuşma yaptığı için kendisini saygıyla kutladılar.

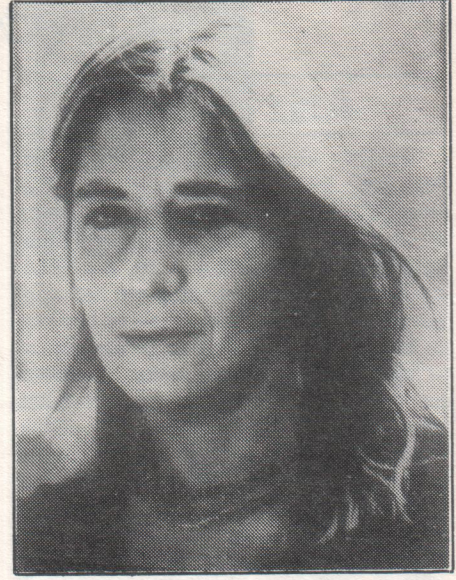
Dublör olup bitenleri anlayamıyor, bunlara bir anlam veremiyor idi. Bir de neme daha yaptı. Bu kez başka bir konuşma için daha saçma bir söylev yazdı. Bu söylevin ilk iki tümcesini bir bulvar gazetesinin cinselliği gıcıklayan bir haberinden almış, arkasına üniversitede okutulan bir hukuk kitabından gelişigüzel beşon satır eklemiş ve onun arkasına bir sinema yıldızının bir dergide çıkan sevgilisinin erkek olmadığını anlatan sözlerini koymuş ve yemek kitabından yalancı dolmanın yapılışını ve bunlar gibi daha pek çok saçmalıklar doldurmuş idi.

Sonuç daha da şaşırtıcı idi ve sayın Dangkalak hazretleri ne denli saçma konuşur ise o denli çok alkış alıyor idi ve dublör kalabalığın arasına girip onların sayın Dangkalak hazretlerinin konuşması için neler söylediklerini saptamış idi ve anlar şöyle diyorlar idi:

"Maşallah, herşeyi de biliyor!"
"Maşallah, ne çok şey biliyor!"
"Maşallah, bilmediği de yok..."
"Maşallah, bize herşeyi öğretiyor!"

Bunun üzerine dublör derin derin düşündü ve sonunda şu kaniya vardı ki, o ülkede sayın Dangkalak hazretleri dangalaklıkta tek değil idi ve anın gibi daha nice dangalak var idi ve onca dangalığın başına elbet bir sayın Dangkalak hazretleri gerekir ve yarasır idi. Dublör yine düşündü ki, o ülkede herkes birden dangalak da bir kendisi mi dangalak değil idi. Böyle olamazdı. Öyle ise sayın Dangkalak hazretlerinin sözlerinin saçma olduğunu anlayan insanlar nerdeydiler? Sorup soruşturdu ve araştırıp buldu. Onlar sayın Dangkalak hazretlerinin dangalaklıklarını görüp duymamak için alanlara dolmuyor ve evlerine kapanmayı yeğliyorlar idi ve sayın Dangkalak hazretlerinin neler saçmaladığını şurdan burdan ve şundan bundan duyup kahkahalarla gülüyorlar idi ve düşünüyorlar idi.

Peki, hepsi iyi de, bu masalın sonunda dublör ne oldu, ne yaptı? Sayın Dangkalak hazretlerini bırakıp da başını alıp gitti mi yoksa görevini sürdürdü mü? Bu hususta rivayet muhtelifdir. Kimilerine göre, hazırladığı söylevlerin saçmalıklarını gittikçe artırarak sayın Dangkalak hazretlerinin daha da çok alkışlanmasını sağladı ve böylece söylev dinlemeye alanlara koşmayan insanların daha çok gülmelerine ve düşünmelerine yardımcı oldu. Kimilerine göre ise emekliliğini isteyerek evine gidip kendinden utandığından aynalara bile bakamaz oldu ve yine kimilerine göre sayın Dangkalak hazretlerinden korkusundan alıp başını bilmez yerlere göçtü ve yine başka kimilerine göre kahrından yüreğine inip öldü. Sayın Dangkalak hazretlerinin sonu gibi dublörünün de sonunun ne olduğu kesin olarak bilinemedi.

Tezer Özlü öldü

"Henüz ölmediğime, yaşamım sürekliliğini duyduğuma seviniyorum."

Yukardaki sözler Tezer Özlü'ye ait. Tezer Özlü, Almancaya da çevrilen "Çocukluğun Soğuk Geceleri" adlı romanının arka kapağına düşmüş bu dizeyi.

Yaşama böylesine bağlı, böylesine tutkun o güzel insan yaşamıyor artık. O'nu Şubat ayının son günlerinde toprağa verdik, hem de edebiyatımıza daha nice güzel eserler kazandırabileceği bir yaşta iken.

Tezer Özlü 1943 yılında Simav'da doğdu. Avusturya Kız Lisesi'ni İstanbul'da bitirdikten sonra yazın çalışmalarına Alman dilinden yaptığı çevirilerle başladı. Alman edebiyatının önemli eserlerini dilimize kazandırdı. Çevirilerinin yanında roman ve hikaye uğraşlarını da aralıksız sürdüren yazar, öykülerini "Eski Bahçe" adlı kitapta topladı.

Tezer Özlü eserlerinde Batı kültürünün olumsuz etkilerini, daha çok küçük burjuva insanlar ve gençler üzerindeki sonuçları ve onların düşüştüğü bunalımları işledi. Yazar, bu anlayışla kaleme aldığı "Çocukluğun Soğuk Geceleri" ve "Yaşamın Ucuna Yolculuk" adlı romanlarında psikolojik tahlillere girerek kültürel yabancılaşmayı sergiledi.

Ölümüne değin İsviçre'nin Zürih kentinde yaşayan yazar 1982 yılına Marburg Kenti Edebiyat Ödülü'nü de almıştı.

Ağustos 1985'le birlikte etkinliklere başlayan Gençlik ve Kültür Merkezi 'Kibitz'in ereği çeşitli kültür ve uluslardan insanların birlikte yaşamasından kaynaklanan yaratıcı sanatsal çaba ve girişimleri desteklemek ve geliştirmeye çalışmaktır.

Projenin ağırlıklı alanı sanat ve kültür düzleminde gençlik çalışmasıdır. Çeşitli uluslardan sanatçıların ortak çalışması içinde;

-Gençlerin kültürel değerleri tartışabilecekleri birimler arası ilişkiler kurup geliştirmek,

-Alman ve yabancı gençlerin sanatsal yaratıcılıklarını pekiştirerek, kuşatıldıkları yaşam koşullarını zorlayabilecekleri bir üretkenliği olanaklı kılabacak girişimler örgütlemek,

-Varolan kurumsal olanakları çeşitli ulusların kültürel yeniden üretimine açarak, yabancı kültür birimleriyle Alman kültür ortamı arasında köprüler kurmak,

-Değişik kültürlerin ortak üretkenliğini hayata geçirecek girişimleri desteklemek.

'Kibitz' şimdiki dek var olan kurum, kuruluş, dernek ve birliklerin etkinliklerine ek, yardımcı işlevler üstlenmek yerine doğrudan onlarla ortaklık içinde çalışmalarını geliştiriyor. Böylece var olan girişimlerin birleştirilmesini, deneyim değişik tokuşunu ve kültürel düzlemdeki olanakların yaygın kullanımını amaçlıyor.

'Kibitz'in önemli bir çabası da var olan kültürel birimlerin deneyimli sanatçıları kanalıyla yetkinleştirilmesine yönelik.

ISA...KİSA...KİSA...K SA...KİSA...KİSA...Kİ

● Darmstadt kenti "1985 Yılı Edebiyat Ödülü" heykeltıraş Azade Köker'e verildi. 1971 yılından bu yana Berlin'de yaşamakta olan Azade Köker yapıtlarında "göçte yaşayan insanlar"ı işlerken kendi kültürü ile "buradaki beton kültürü" arasında bağlar kuruyor, böylece yeni değerler arıyor.

● Duisburg'da yaşamakta olan ressam Sait Günel F. Almanya'daki dördüncü kişisel sergisini Essen'de açtı. Suluboya resimleriyle Türkiye'de de başarı kazanan sanatçının yapıtları 22. Mart tarihine kadar Essen'de, Friedrich-Ebert-Str. 37 adresinde görülebilir.

Soldan sağa:

1. Şiir, hikaye, roman alanında önemli eserler vermiş, 1911 yılında Cide'de doğmuş ünlü bir mizah yazarımızın adıdır. Eserleri arasında 'Kemelî Bunları', 'Don Kişot İstanbul'da', 'Saksağanın Kuyruğu', 'Garibin Horozu', 'Hababam Sınıfı' başlıcalarıdır. Bunlardan 'Hababam Sınıfı' tiyatro ve sinemaya da uyarlanmıştır.

2. 1982 yılında yayınlanan 'Sevgili Arsız Ölüm' adlı romani ile ünlenen ardından 'berci Kristin Çöp Masalları' ve yaeni yayınlanan 'Gece Dersleri' ile edebiyat alanında önemli bir konuma yükselen genç bir kadın romancımızın ön adı. Bir soru edatı.

3. Uluslararası ünlü bir fotoğraf sanatçımızın ön adı. Bir harfin okunuşu. Bir zaman dilimi. 4. Eski Mısır'da bir tanrı. Eski dilde su. Tersî Osmanlı döneminde yaşamış ünlü bir mimarımızın adı. 5. İki yıl önce yitirdiğimiz, 'Kızılırmak', 'Oğlak', 'Acıyı Bal Eyledik', gibi şiir kitapları ile tanınan çağdaş bir şairimiz. 6. Bir zaman dilimi. Bir Bağlaç. 7. Nefesli bir saz. Dernek, parti v.b. örgütlere gönüllü olarak katılan unsur. Bir evrak veya mektup gibi şeylerin altına atılan. 8. Ünlü yazarımız Fakir Baykurt'un 'Yılanların Öcü' adlı romanında çizdiği bir ana tiplemesi. Üç öğün yediğimiz. 9. Bir an. Tersî kimyada magnezyum. 10. Müzikte bir nota. Sözlük anlamı 'eşkiya', 'yol kesen' olan fakat ünlü Arap masallarında 'Ali Baba'ya karşı mücadele eden, sayıları onlarca ifade edilen çeteler grubu. 11. Bir göreve, bir emre hazır olma hali. Düşmana karşı koymak için, içine asker kapatılan, yüksek geniş duvarlı, mazgallı yapı. Orta çağda şehirleri korumak için yapılan yüksekçe mimari yapı. 12. Karadeniz'de özellikle Rize ilinin belli bir bölgesinde yaşayan, kendilerine has özellikleri ve dilleri olan azınlık bir halk topluluğudur. Rengi, kokusu, tadı olmayan bir madde. Ünlü bir tiyatro sanatçımızın soyadı.

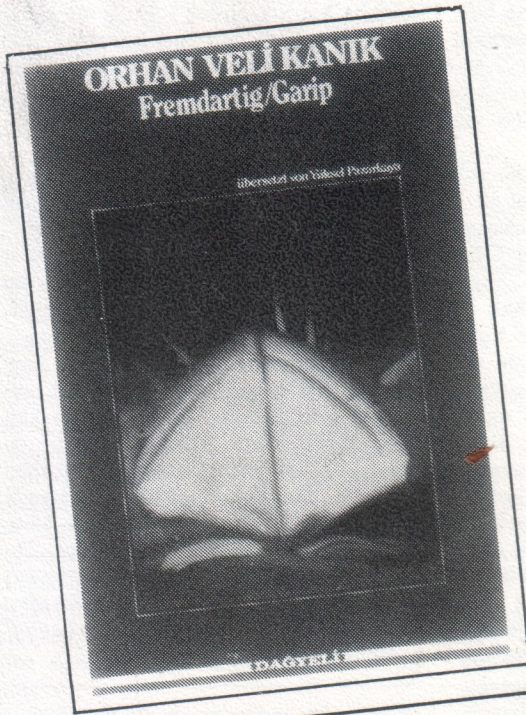
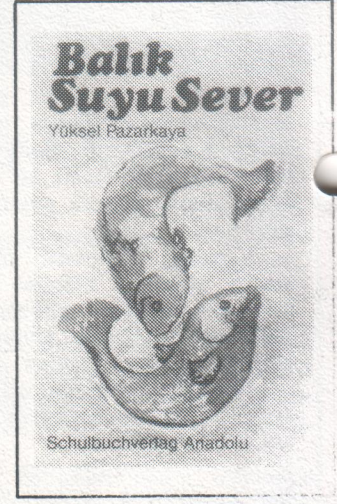
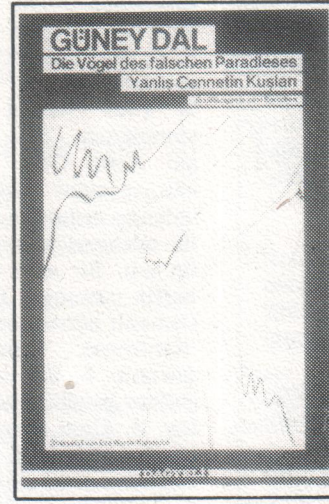
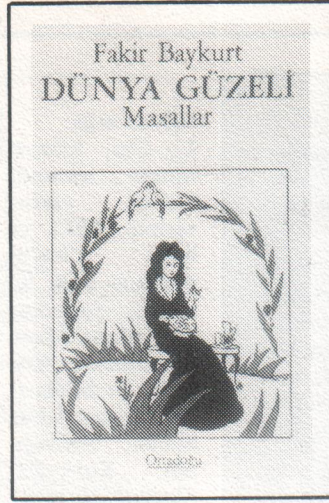
Yukardan aşağıya: 1. 1914 yılında Ceyhan'da doğan, 1970 yılında tedavi görmek üzere geldiği Bulgaristan'da ölen, asıl adı Raşit Öğütçü olan ünlü hikaye ve roman yazarımızdır. Eserleri arasında 'Hanımın Çiftliği', 'Bereketli Topraklar Üzerinde', 'Kanlı Topraklar', 'Murtaza' ve 'Bir Filiz Vardı' önemli yer tutar. 2. Tersî bir sıfat eki. Bir haber ajansımızın kısa adı. Yüz, çehre. 3. Bir nota. Bir hitap sözü. Sayısal olarak cüz'î. 4. Kazakistan'da başkan anlamında kullanılan bir ünvan. Tersî sanat. 5. Zalim, zulmeden, diktatör. Bir haber ajansımızın kısa adı. 'Paris Düşerken', 'Dipten Gelen Dalga', 'Fırtına' gibi romanlarıyla tanınmış, dünyaca ünlü bir Sovyet yazarının ad ve soyadının ilk harfleri.6. Yapma, yerine getirme. Türk sanat musikisinde bir makam. 7. Bir harfin okunuşu. Tersî şan, şöhret. Tersî kimyada kalsiyumun simgesi. 'Dikmen Yıldızı', 'Bir Şoförün Gizli Defteri', 'İki Süngü Arasında' adlı romanları ile tanınan bir romancımızın ön adı. 8. Canlılarda vücudun hareketini sağlayan bir sistem. Tersî ünlü şairimiz N. Hikmet'e 'Memleket' şiirini yazmasında ilham vermiş, Balkanlar'da, Karadeniz kıyısında güzel bir şehir. 9. Geleneksel, törelere uygun olarak. Duvar yapımında kullanılan bir alet. 10. Bir harfin okunuşu. Ünlü bir ressamımızın soyadı. Tersî yaban. Bir evet sözü. 11. Kurulu düzene ve mevcut yasalara başkaldıran. Bir cismin dış yüzeyini örten ince kabuk. 12. Uluslararası üne ulaşmış bir şairimizin soyadı. Ölünün vücudu. 'İmparator', 'Kuzgunlar ve Leşler' 'Zor oyunu', 'Gazap Ortakları' romanlarının yazarının soyadı.

Değerli Okurlarımız!

Sizlere hoşça vakit geçirtmek, edebiyat ve sanata ilişkin bilgilerinizi tazelemek için bir edebiyat ve sanat bulmacası düzenlemiş bulunuyoruz. "Dergi"mizin her sayısında yayınlayacağımız bu bulmacaları doğru olarak çözümlen okurlarımız arasında yapacağımız çekilişte kazanan üç kişiye "Türkiye'de Ayın En Çok Okunan Kitapları"ndan birer adet armağan edeceğiz.

Okurlarımızın çözümledikleri bulmacaları en geç bir ay içinde "Dergi" adresine göndermelerini rica ederiz.

F. Almanya'da
1986'da
yayınlanan
kitaplar

Bu kitap, Alman Eleştirmenler Birliği tarafından "Ayın En Güzel Kitabı" seçildi.

TÜRKİYE'DE GEÇEN HAFTALARIN EN ÇOK OKUNAN KİTAPLARI

Roman ve öyküler:

- 1- "Gece Dersleri", Latife Tekin
- 2- "Beyaz Kale", Orhan Pamuk
- 3- "Devlet Malı Deniz", Muzaffer İzgü
- 4- "Doğmamış Çocuğa Mektup", O. Fallaci
- 5- "Altına Hücum", B. Traven
- 6- "Kara Vagon", Bekir Yıldız
- 7- "Benden Selam Söyle Anadolu'ya", D. Sotirio
- 8- "Barbarları Beklerken", J.M. Coetzee
- 9- "Yarım Kalan Yürüyüş", Mehmet Eroğlu

İnceleme, araştırma, anı:

- 1- "Bir İnsan Bin İnsan", Erbil Tuşalp
- 2- "Dostum Mozart", Nadir Nadi
- 3- "Tiksinti Çağı", Uğur Kökten
- 4- "Kadın Olmak", Zeynep Oral
- 5- "Bomba Davası", Talat Turan
- 6- "Biz Kırk Kişiyiz Birbirimizi Biliriz", Emin Çölaşan
- 7- "Bir Şizofren Kızın Güncesi", M.A. Sechehaye
- 8- "Onikiden Onikiye Türkiye", Ali Sirmen
- 9- "İdamın Günlüğü", Osman Balcıgil